

tepav

TEPAV Temel Ekonomik Göstergeler Sunumu

Sayı 33 | Kasım 2023

"Temel Ekonomik Göstergeler Sunumu" Akademik Danışmanlar Projesi kapsamında TEPAV tarafından hazırlanmaktadır ve her ayın son Perşembe günü (resmi tatil olması durumunda izleyen ilk iş günü) proje kapsamında illerdeki Oda ve Borsaların ortak kararıyla belirlenmiş olan Akademik Danışmanlarla paylaşılmaktadır.

İçerik

- Büyüme, Üretim ve Satışlar
- Dış Ticaret ve Ödemeler Dengesi
- İstihdam ve İşsizlik
- Kamu Maliyesi
- Enflasyon
- Kredi ve Mevduat
- Finansal Piyasa Göstergeleri
- TCMB Piyasa Katılımcıları Anketi: Seçilmiş Göstergeler
- Genel Değerlendirme

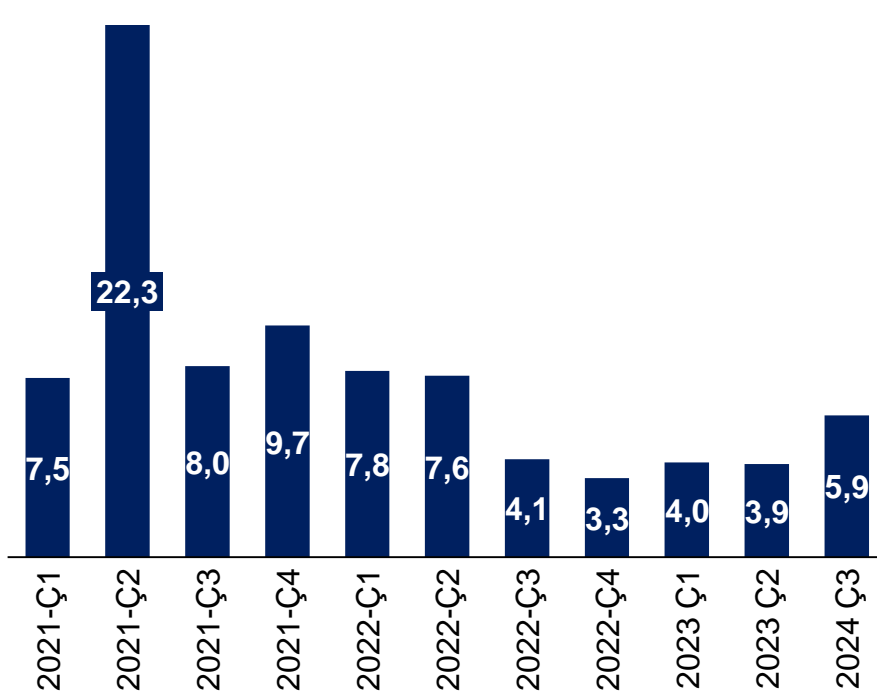
Büyüme, Üretim ve Satışlar

- Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH)
  - GSYİH büyümesi
  - Üretim, harcama ve gelir yönünden katkılar
- Üretim ve satışlar
  - Sanayi Üretim Endeksi (SÜE)
  - Perakende Satış Hacim Endeksi
- Öncü göstergeler
- Ekonomik Güven Endeksi
- Büyüme Tahminleri

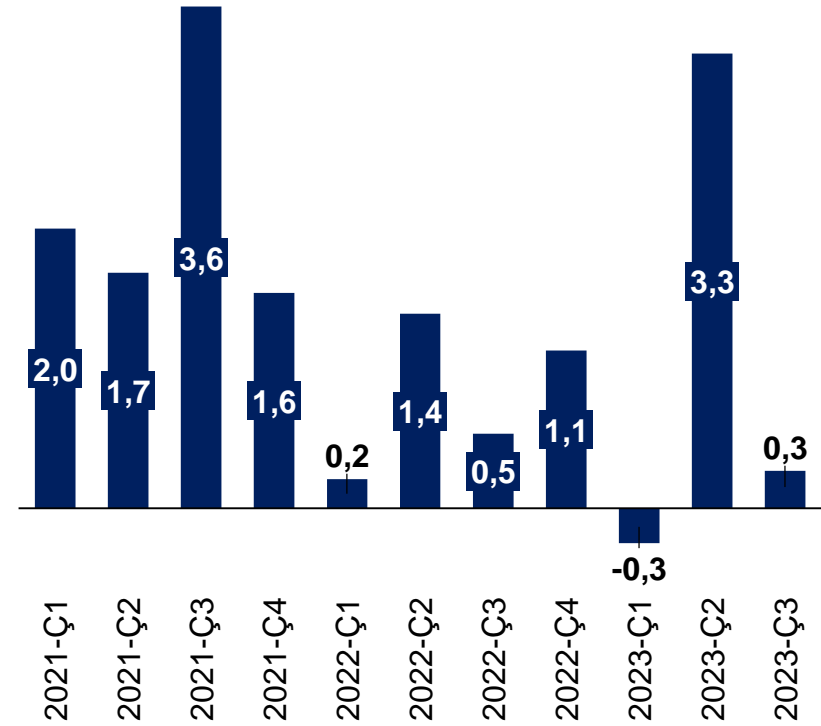
Yılın üçüncü çeyreğinde milli gelir %5,9 büyümeye kaydetmiştir.

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış endeks büyümeye eğiliminin yavaşladığına işaret etmektedir.

GSYİH büyüme hızı (%) 2021 Ç1 – 2023 Ç3

Bir önceki yılın aynı çeyreğine göre
değişim

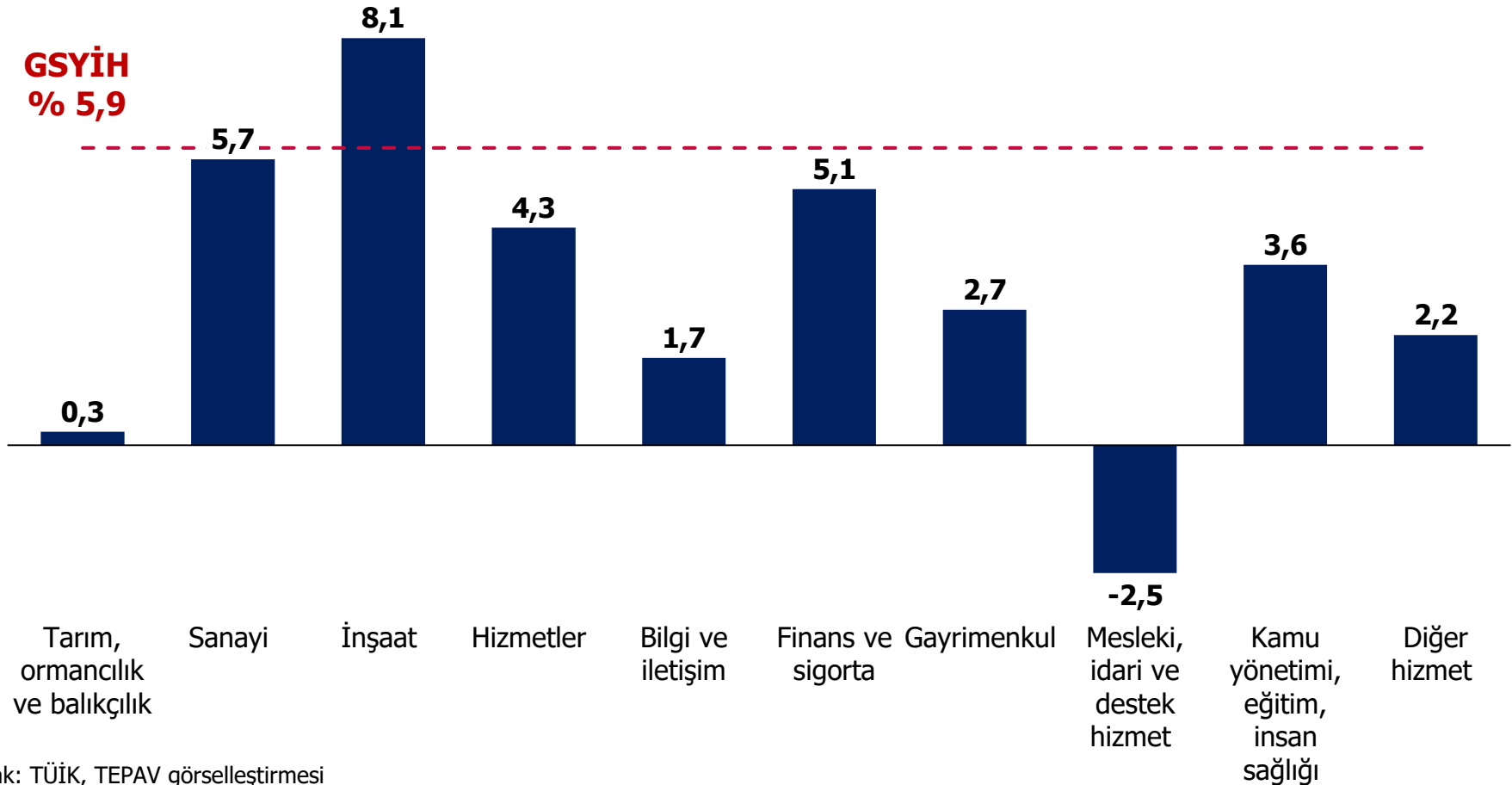

Bir önceki çeyreğe göre değişim
(mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış)

İnşaat büyümeyi sürükleyen ana sektör iken sanayi ve finans büyümeyi desteklemiştir.

Mesleki ve idari hizmetler daralmıştır.

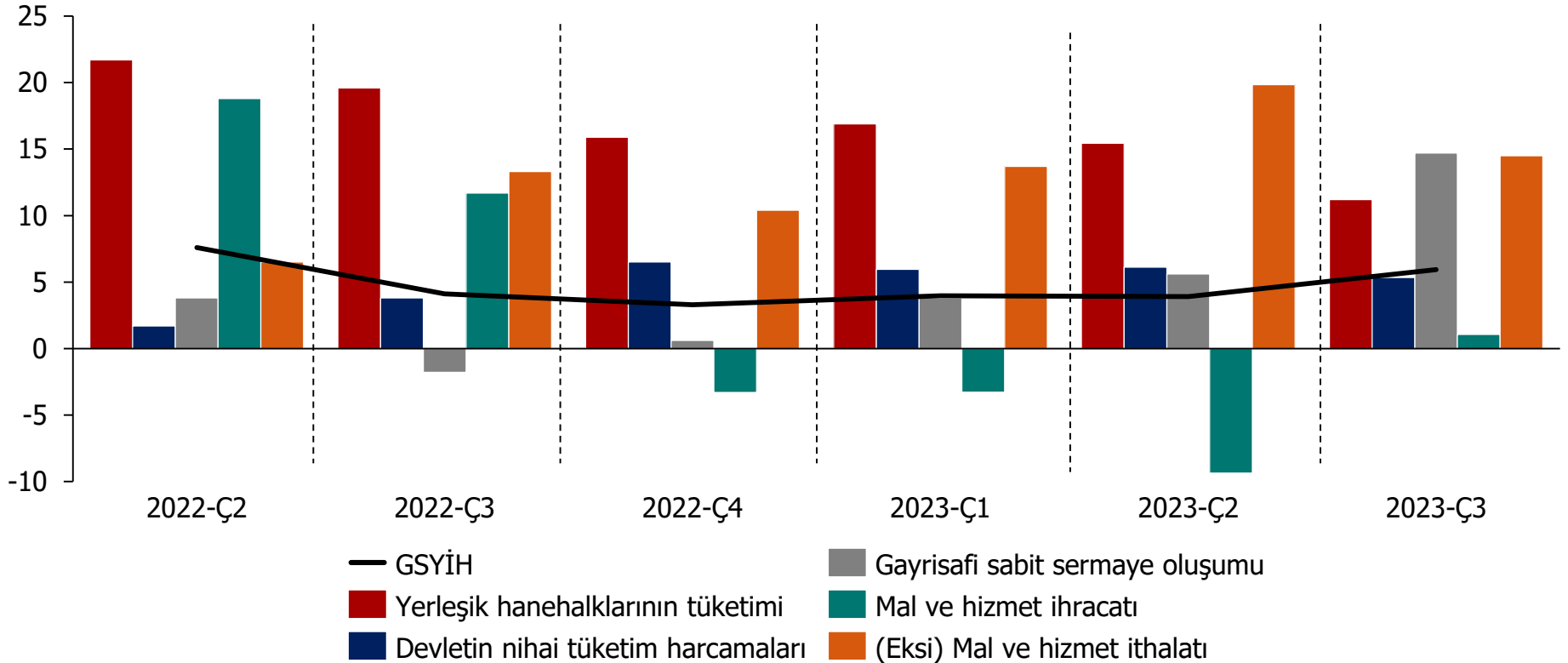
GSYİH iktisadi faaliyet kolları (bir önceki yılın aynı çeyreğine göre değişim oranı, %) 2023 Ç3

Harcama tarafında ise özel ve kamu tüketimi ile yatırım harcamaları büyümeyi yukarı çekmektedir.

Net dış talep ve stok azalışı büyümeyi olumsuz etkilemiştir.

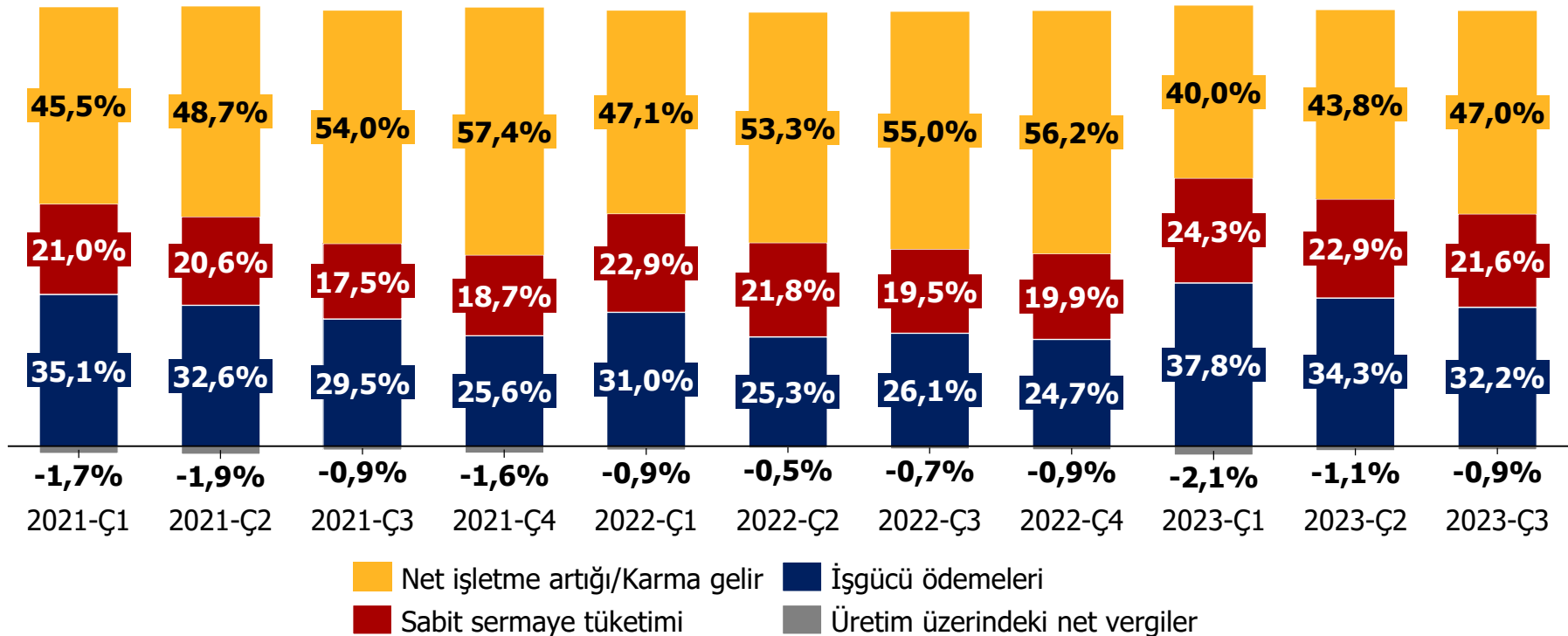
GSYİH harcama yöntemiyle bileşenler (bir önceki yılın aynı çeyreğine göre değişim, %) 2022 Ç2 – 2023 Ç3

İşgücü ödemelerinin gayrisafi katma değer içindeki payı 2023 başından bu yana gerilemeye devam etmektedir.

İşgücü ödemelerinin payı geçen çeyreğe göre 2,1 puan düşmüş, net işletme artığı/karma gelirin payı ise 3,2 puan artmıştır.

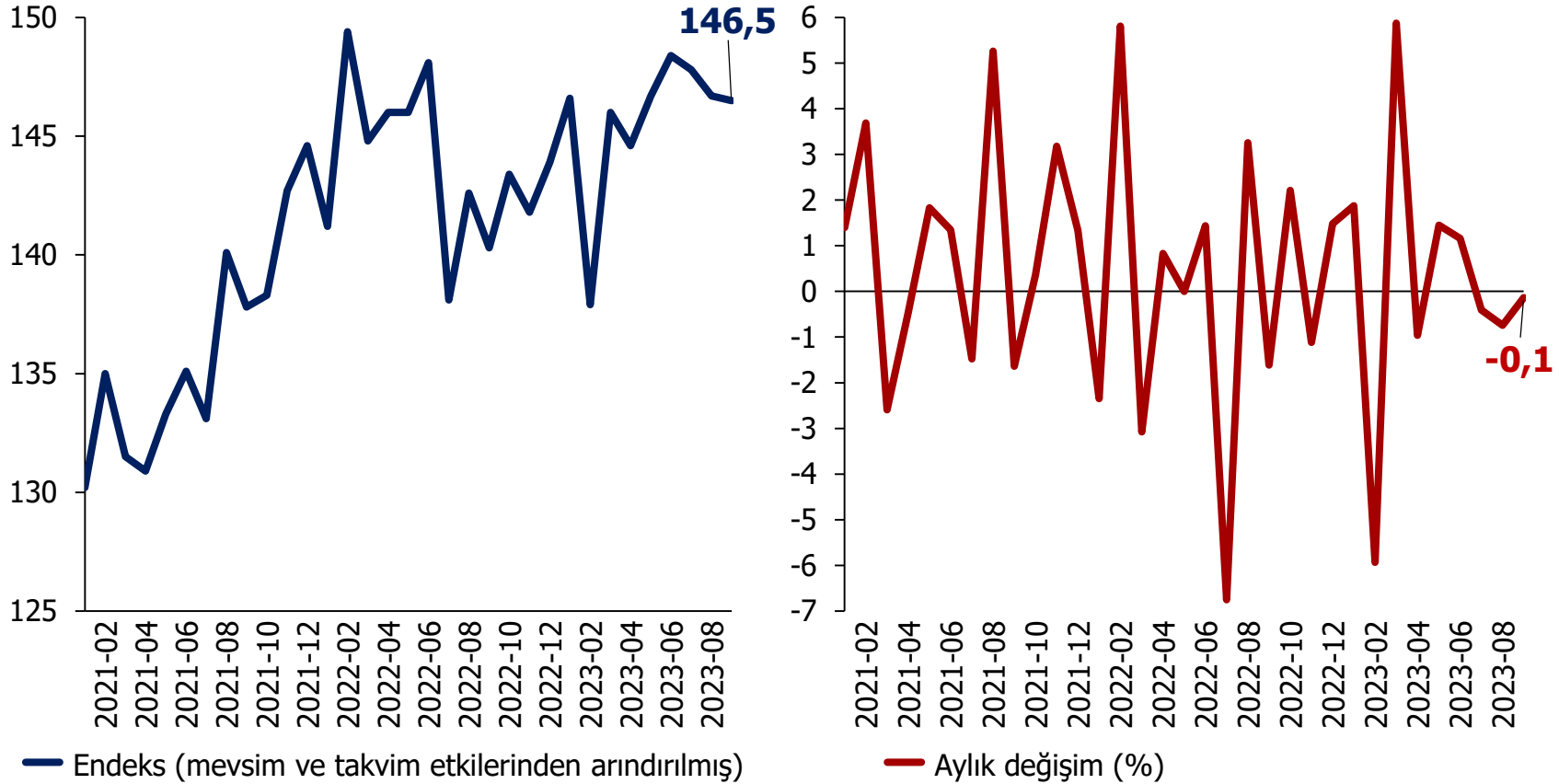
GSYİH gelir yöntemiyle bileşenler (katma değer içindeki pay, %) 2021 Ç1 – 2023 Ç3

Sanayi Üretim Endeksi (SÜE) üçüncü çeyrekte gerilemiştir.

SÜE, üçüncü çeyrekte %1,9 oranında, Eylül ayında ise bir önceki aya göre %0,1 oranında azalmıştır.

Sanayi Üretim Endeksi (Ocak 2021 – Eylül 2023)

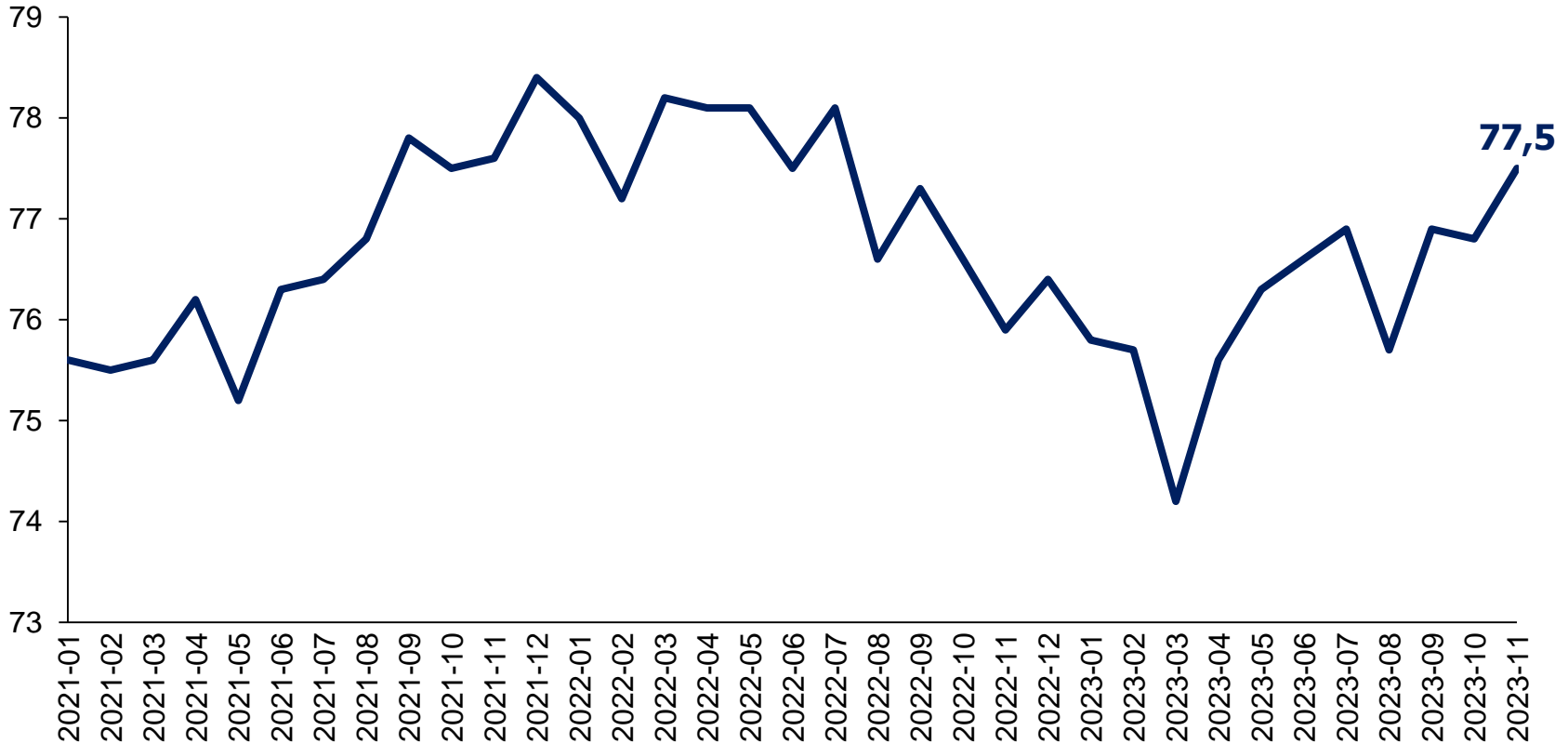

İmalat sanayinde Kapasite Kullanım Oranı (KKO) artmıştır.

KKO, Kasım ayında bir önceki aya göre 0,7 puan artmış, %77,5 oranında gerçekleşmiştir.

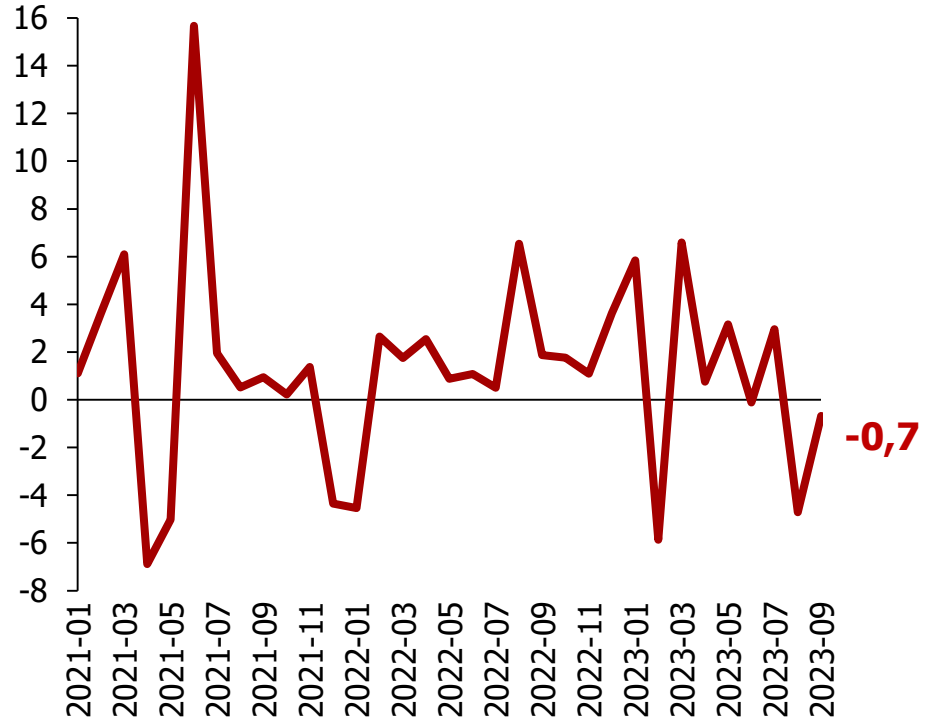
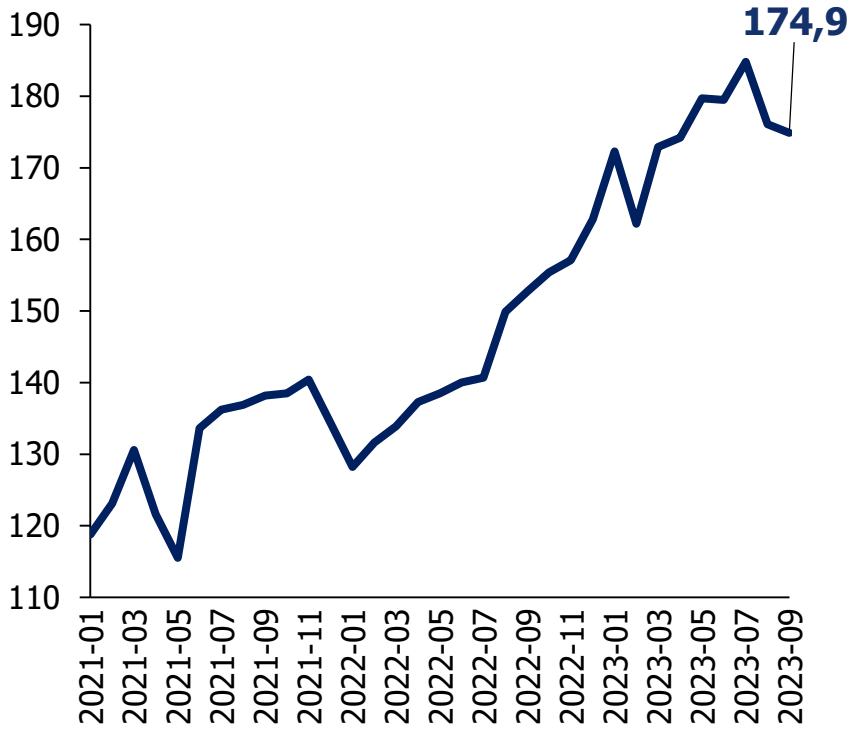
İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı (mevsim etkilerinden arındırılmış) Ocak 2021 – Kasım 2023

Perakende satışlar gerilemektedir.

Perakende Satış Hacim Endeksi, üçüncü çeyreğin ilk ayında artış gösterirken geriye kalan iki ayda %9,9 daralmış, Eylül ayında ise bir önceki aya göre %0,7 azalmıştır.

Perakende satış hacmi (Ocak 2021 – Eylül 2023)

— Endeks (mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış)

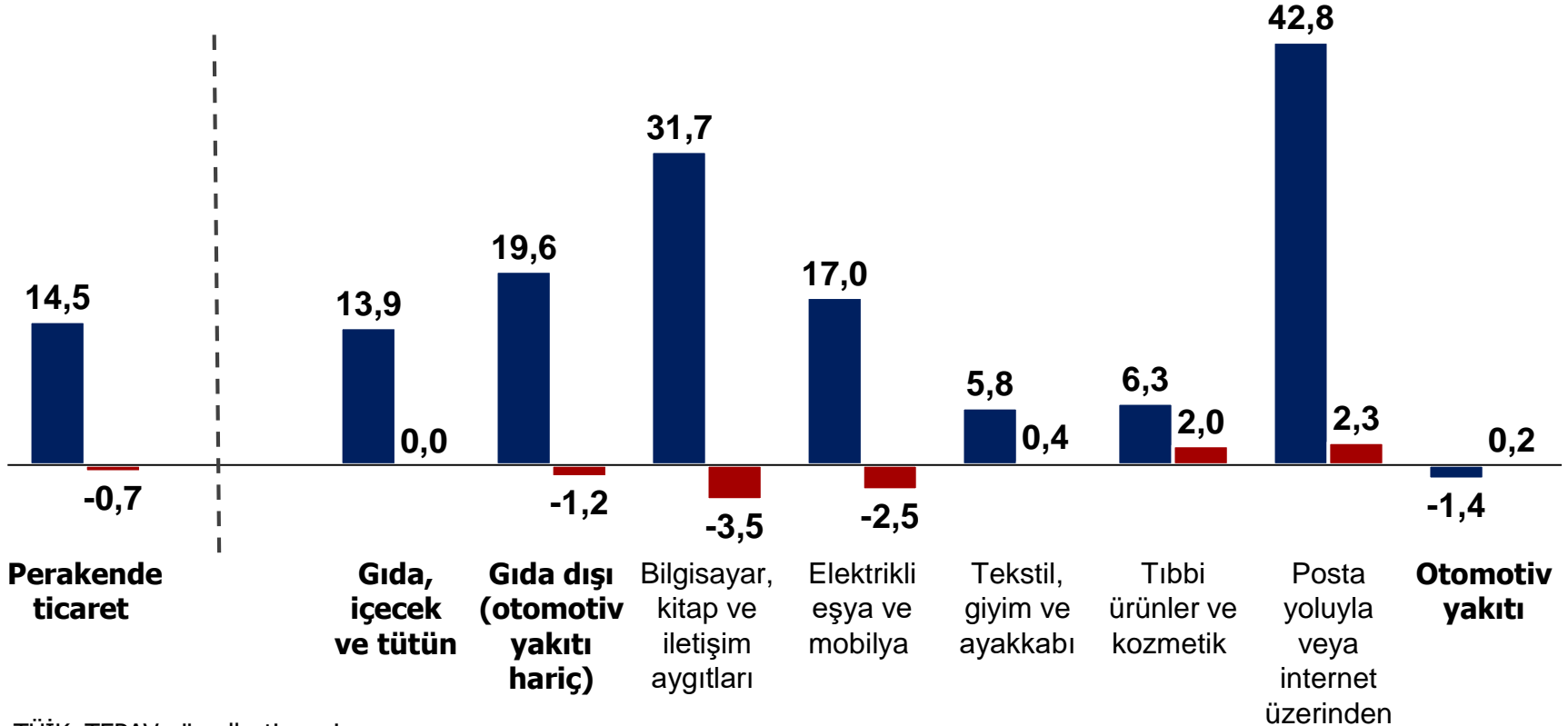
— Aylık değişim (%)

Eylül ayında elektrikli eşya ve mobilya, bilgisayar kitap ve iletişim aygıtları en hızlı gerileyen sektörlerdir.

Sektörlere göre perakende satış hacmi (Eylül 2023)

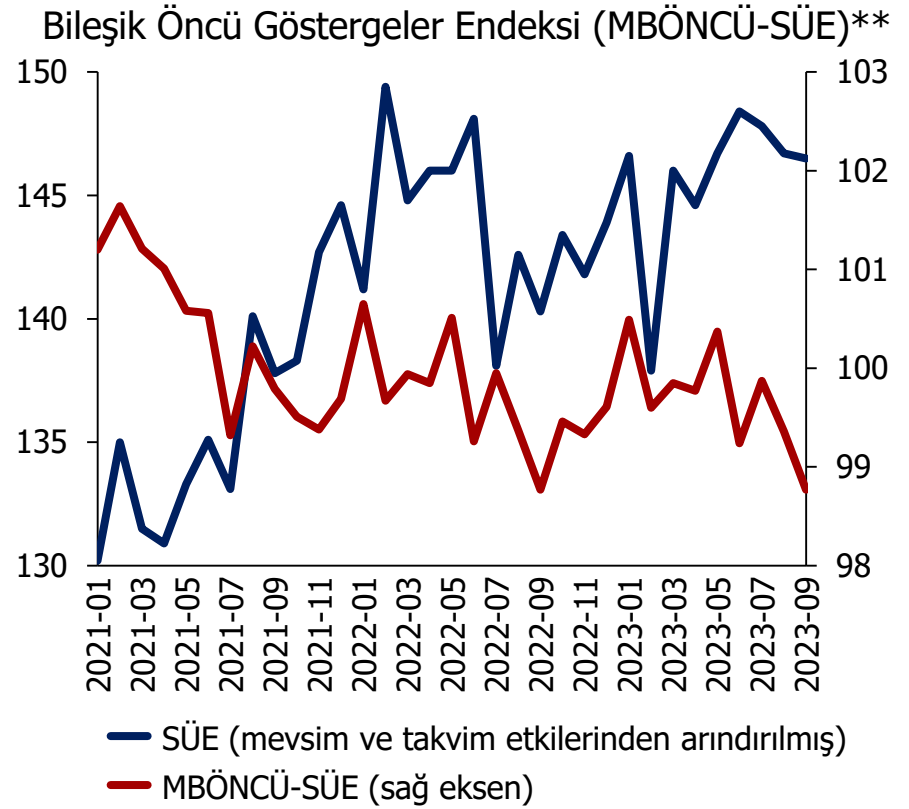
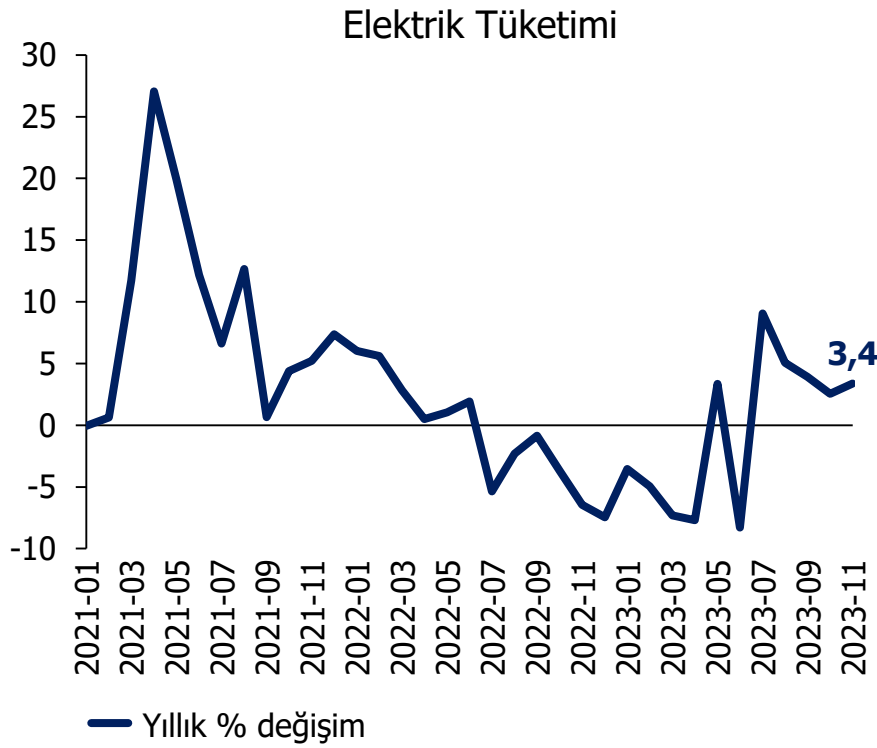
■ Yıllık değişim (takvim etkisinden arındırılmış, %)

■ Aylık değişim (mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış, %)

Öncü göstergeler büyümede ılımlı yavaşlamaya işaret etmektedir.
Elektrik tüketimi hız kesmiş, Bileşik Öncü Gösterge de gerilemiştir.

Öncü Göstergeler (Ocak 2021 – Ekim / Kasım 2023*)

Kaynak: TCMB, TÜİK, TEPAV görselleştirmesi

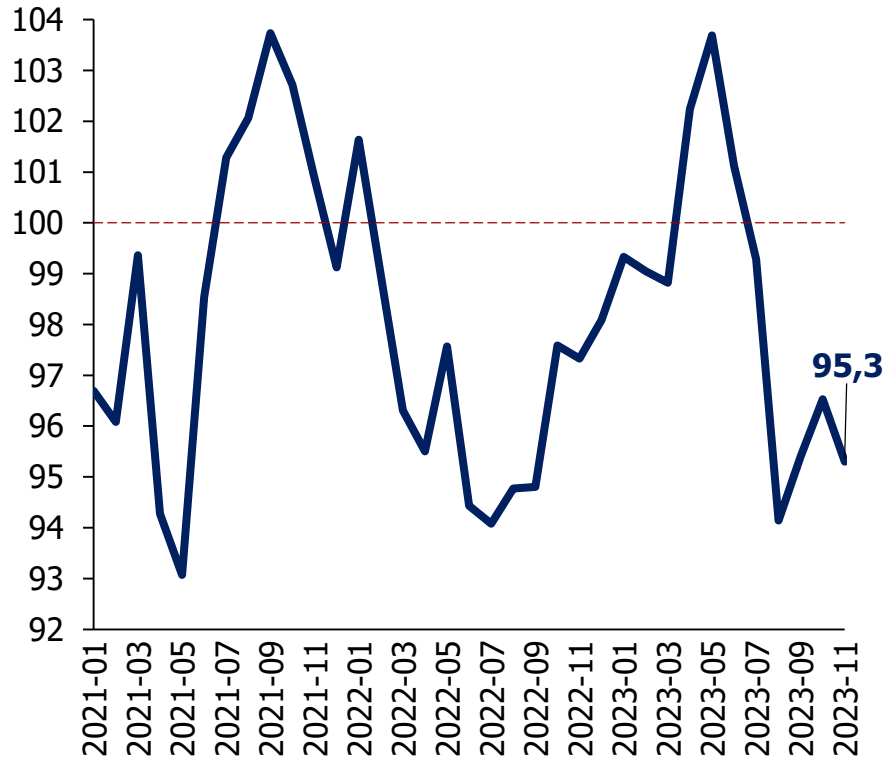
* MBÖNCÜ-SÜE Ekim ayı, elektrik tüketimi ise 27 Kasım 2023 tarihi itibarıdır.

** MBÖNCÜ-SÜE'yi oluşturan göstergeler: Elektrik üretim miktarı, satış miktarı ile ağırlıklandırılmış hazine ihalesi faiz oranı, ara malları ithalatı, TCMB İktisadi Yönelim Anketi - mamul mal stok miktarı ile ilgili soru, toplam istihdam miktarı ile ilgili soru, iç piyasadan alınan yeni siparişlerin miktarı ile ilgili soru ve ihracat piyasalarından alınan yeni sipariş miktarı ile ilgili soru

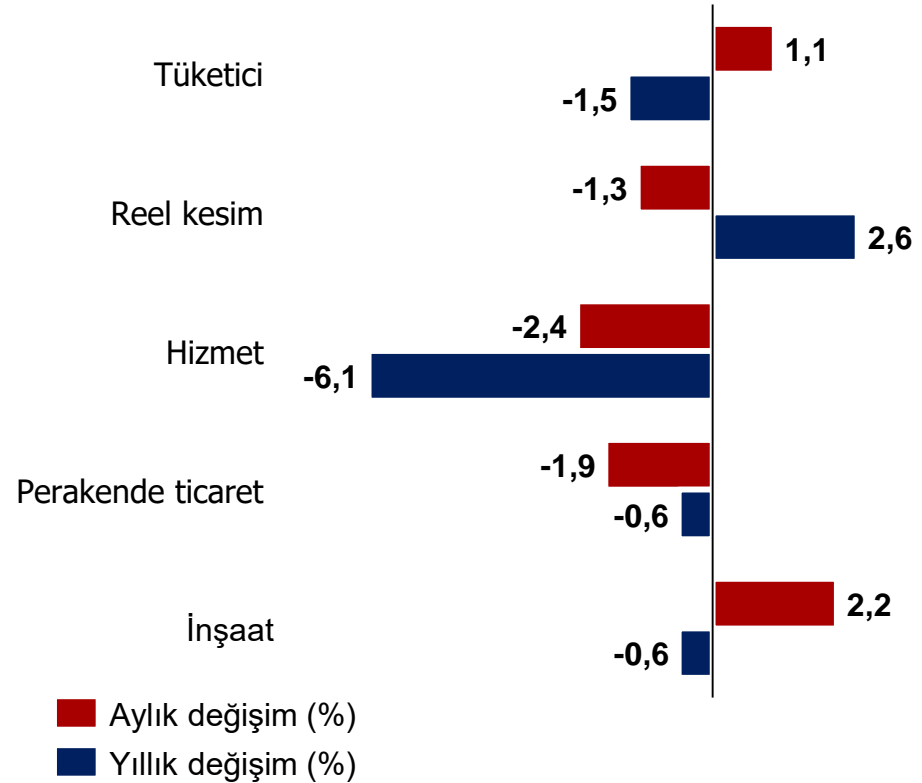
Perakende ticaret ve hizmet sektörleri güven endekslerinde gerileme hızlanmıştır. Kasım ayında güven endeksleri tüketicide %1,1 artarken hizmet sektöründe %2,4, perakende ticaret sektöründe %1,9 gerilemiştir.

Ekonomik Güven Endeksi (mevsim etkisinden arındırılmış)

Ekonomik Güven Endeksi (Ocak 2021- Kasım 2023)

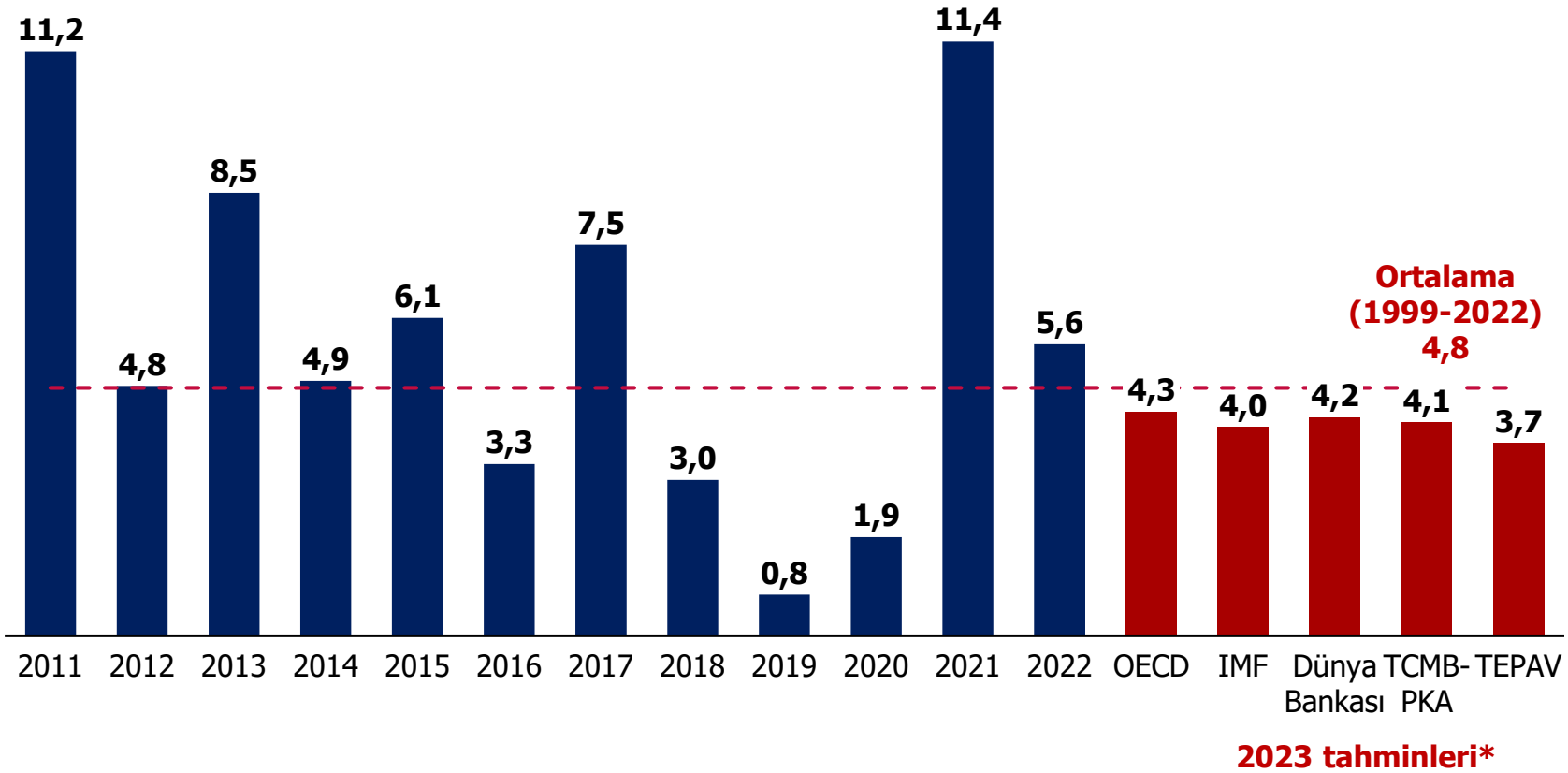
Sektörel Güven Endeksleri (Kasım 2023)

2023 yılı büyüme tahminleri %3,7-4,3 aralığındadır.

Kasım ayında ayında TCMB Piyasa Katılımcıları Anketi büyüme tahmini değişmemiştir.

GSYİH büyüme oranları (%) 2011 – 2023

Kaynak: TÜİK, TEPAV görselleştirmesi

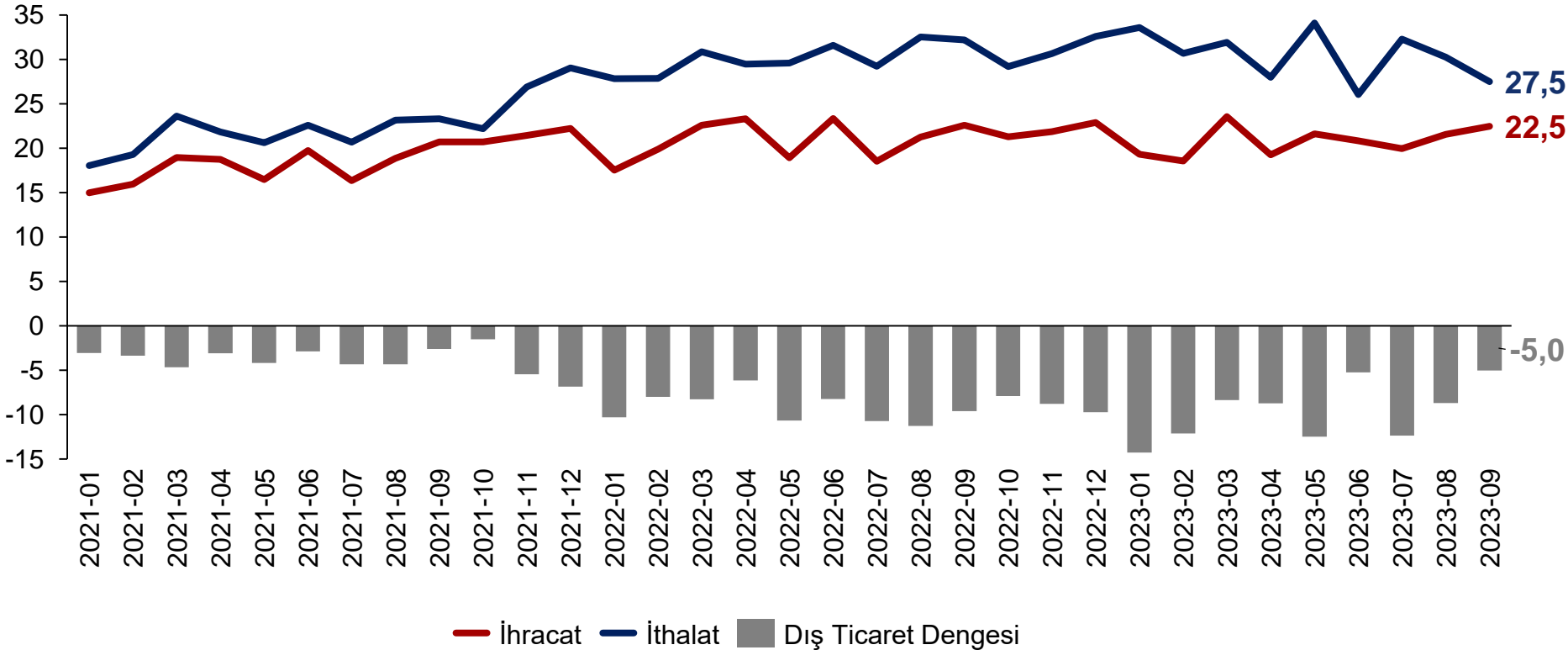
* IMF – Ekim 2023 Dünya Ekonomik Görünümü Raporu, OECD – Eylül 2023 Ara Dönem Ekonomik Görünüm Raporu, Dünya Bankası – Sonbahar 2023 Avrupa ve Orta Asya Güncelleme Raporu, TCMB Kasım 2023 Piyasa Katılımcılar Anketi (PKA) ve TEPAV - Eylül 2023 Ekonomik Görünüm Raporu verileridir.

Dış Ticaret ve Ödemeler Dengesi

- Dış ticaret
  - İhracat ve ithalat
  - Karşılama oranı
  - Turizm
- Cari denge ve finansmanı
  - Cari işlemler dengesi
  - Cari işlemler dengesi ve finansman kalemleri
- Merkez Bankası rezervleri
- Cari denge tahminleri

Eylül ayında ihracat %4,2 artarken ithalat %9,2 azalmıştır.
Dış ticaret açığı ise %42,3 azalarak 5 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir.

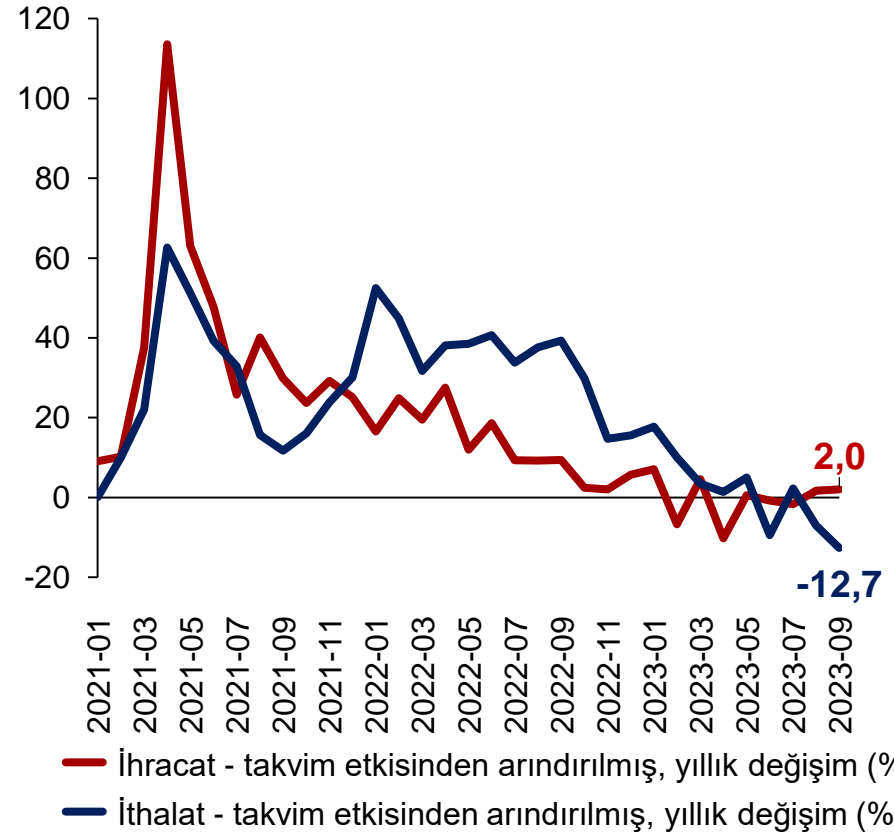
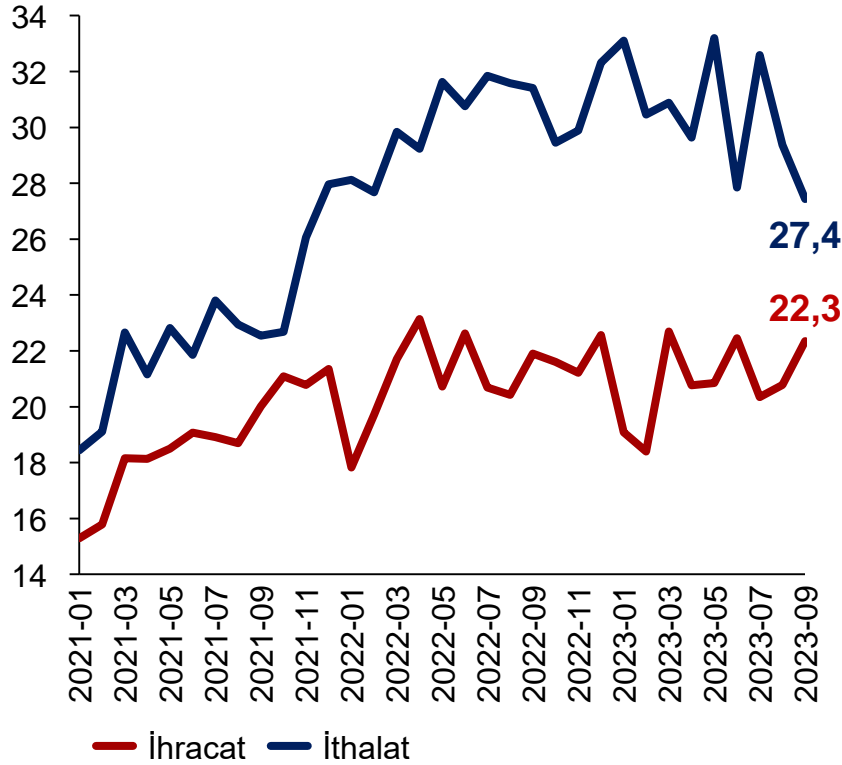
İhracat, ithalat ve dış ticaret dengesi (milyar dolar) Ocak 2021 – Eylül 2023

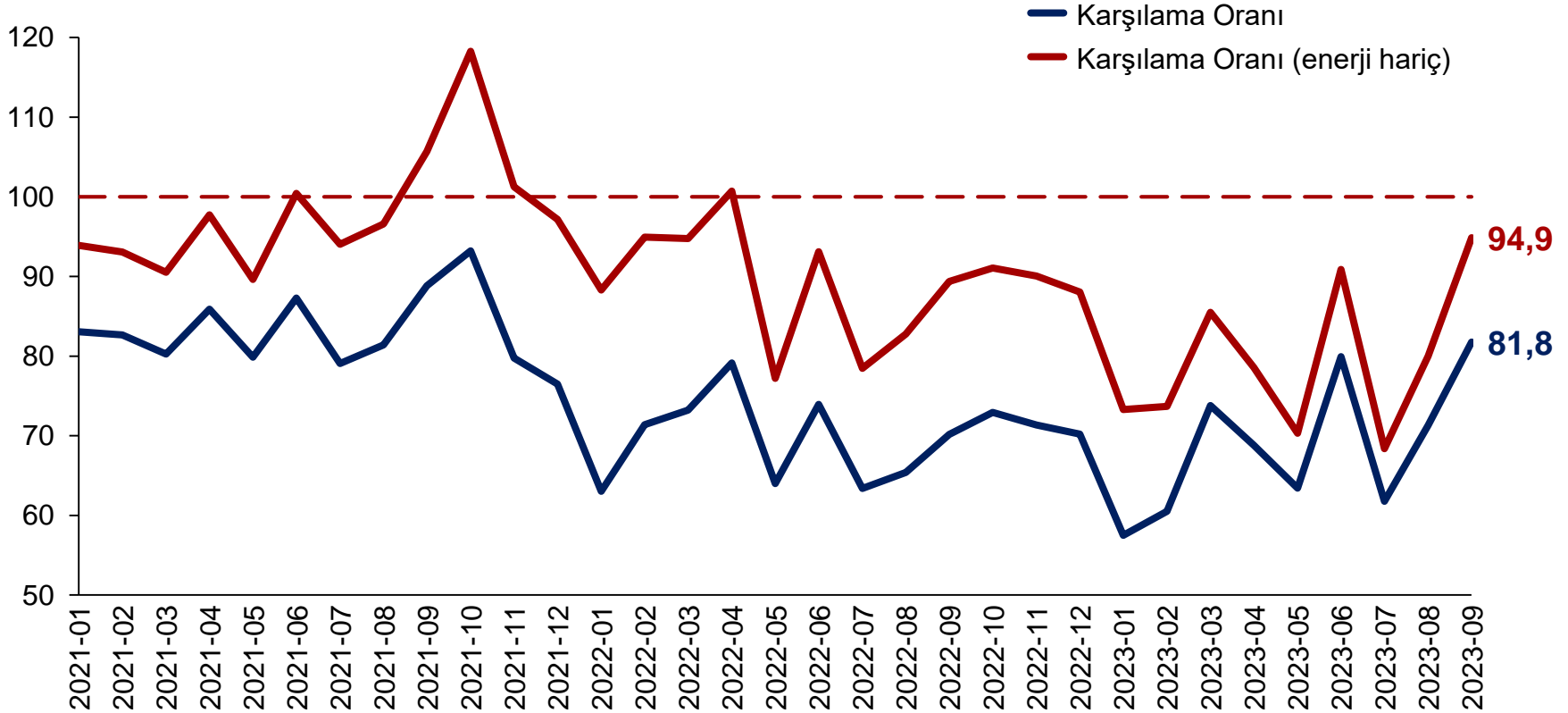
İhracat yatay seyredirken ithalat gerileme eğilimine girmiştir.
Eylül ayı itibarıyla yıllık olarak ihracatta %2 artış, ithalatta %12,7 düşüş gerçekleşmiştir.

İhracat ve ithalat (mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış, milyar dolar ve %) Ocak 2021 – Eylül 2023

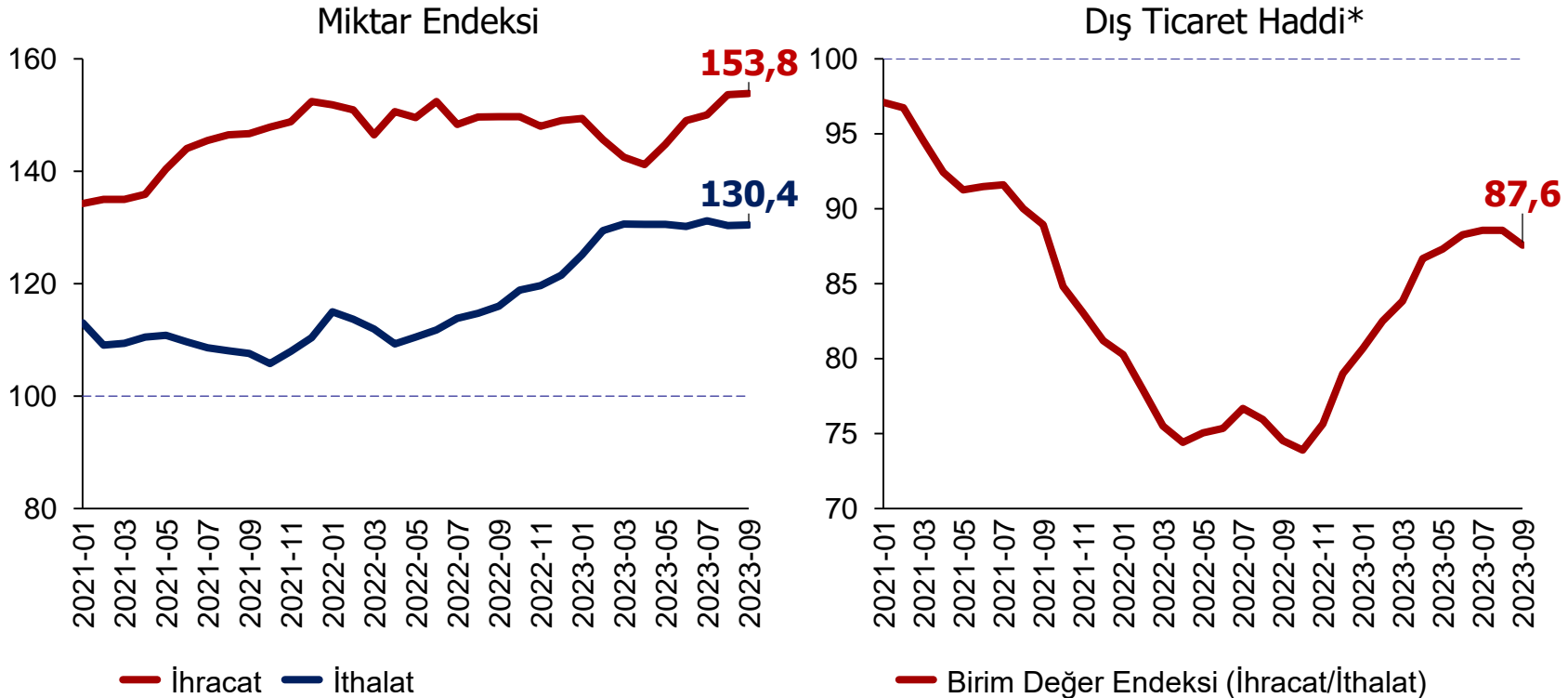
İhracatın ithalatı karşılama oranı yükselmiştir.
Enerji hariç kalemlerde de karşılama oranı %81,8'ye çıkmıştır.

İhracatın ithalatı karşılama oranı (%) Ocak 2021 – Eylül 2023

Miktar olarak ithalat sabit seyrederken ihracattaki yükseliş devam etmektedir.
Eylül ayına dış ticaret haddi %1 oranında düşmüştür.

Dış ticaret endeksleri (mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış, 3 aylık hareketli ortalama) Ocak 2021 – Eylül 2023

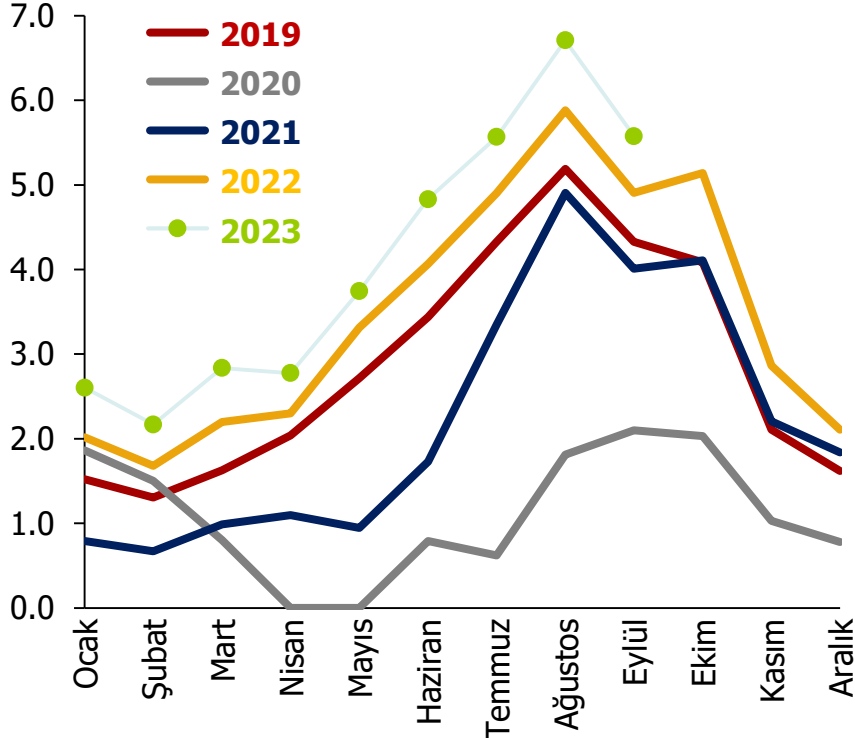

Yılın ilk dokuz ayında turizm gelirleri bir önceki yılın %17,8 üzerinde gerçekleşmiştir.

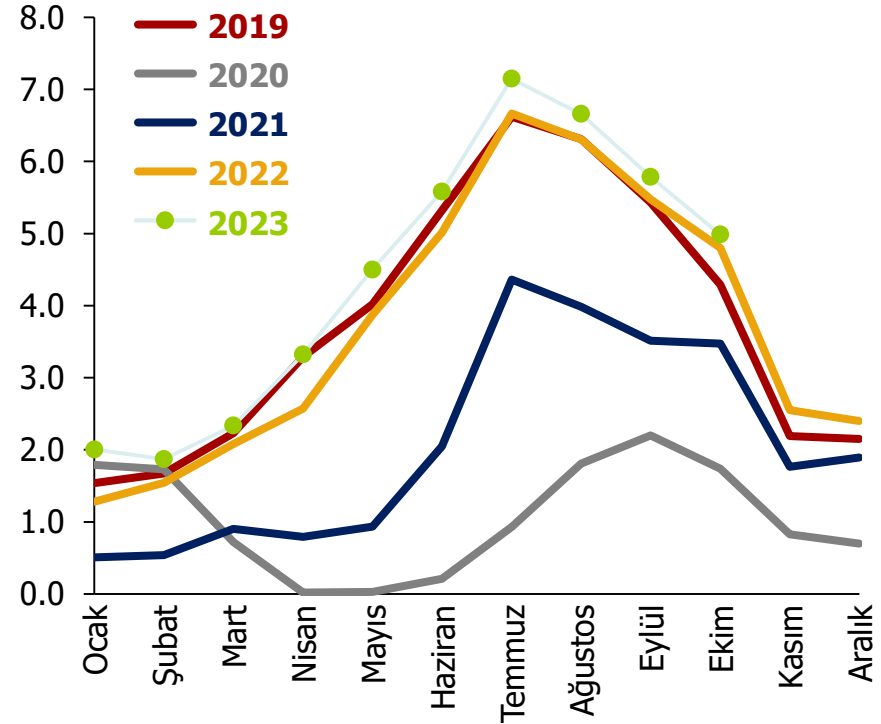
Yabancı ziyaretçi sayılarında son 5 yılın en yüksek düzeylerine ulaşılmıştır.

Turizm geliri ve ziyaretçi sayısı* (Ocak 2019 – Eylül 2023)

Toplam Seyahat Gelirleri (milyar dolar)

Yabancı Ziyaretçi Sayısı (milyon kişi)

Kaynak: TCMB, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve TEPAV görselleştirmesi

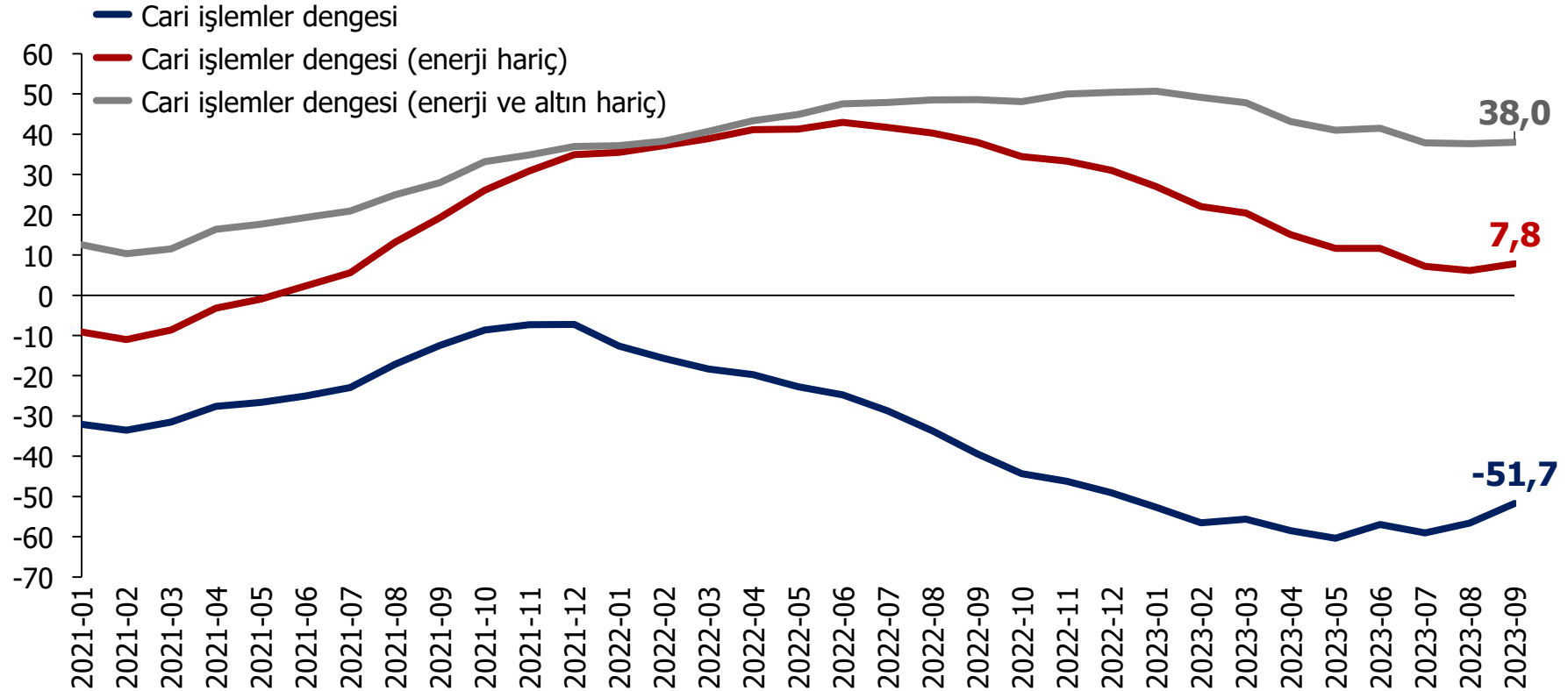
* 2012-2022 dönemini kapsayan turizm verilerinde iyileştirmeler yapılmış ve seyahat gelirleri toplam 22,4 milyar dolar yukarı yönlü güncellenmiştir.

Güncellemelerin yaklaşık %80'i son dört yıla aittir. Detaylı bilgi için bakınız: <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/05f36989-b846-4b13-bb85-40c865c066e1/duyuru20221111.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-05f36989-b846-4b13-bb85-40c865c066e1-ohBvgrX>

Cari işlemler açığında Temmuz ayında başlayan gerileme eğilimi devam etmektedir.

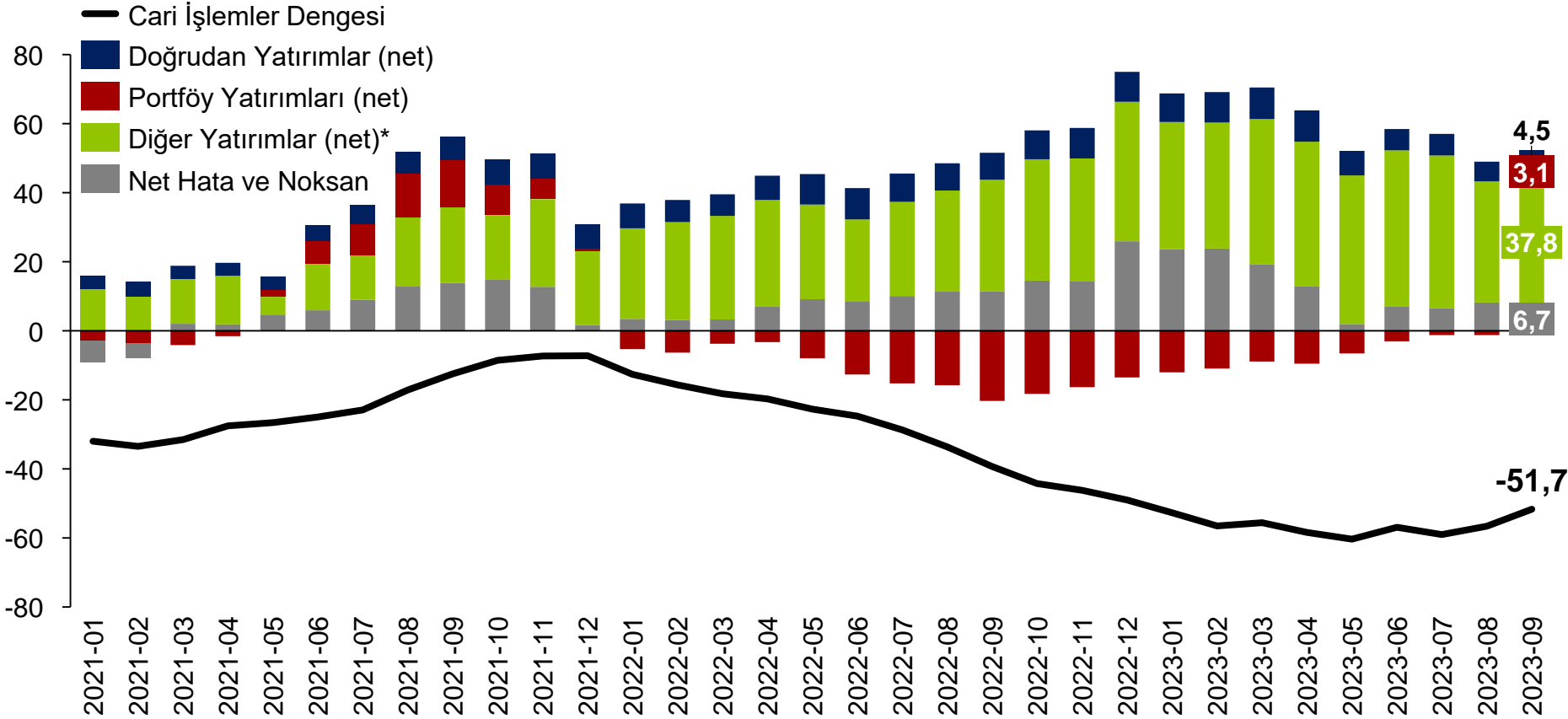
Eylül ayında cari açık yıllık 51,7 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmiştir.

Cari işlemler dengesi (12 aylık birikimli, milyar dolar) Ocak 2021 – Eylül 2023

Cari işlemler açığının %73'ü kredi ve mevduat kaynaklı sermaye girişleri ile finanse edilmiştir.

Cari işlemler dengesi ve finansman kalemleri (12 aylık birikimli, milyar dolar) Ocak 2021 – Eylül 2023

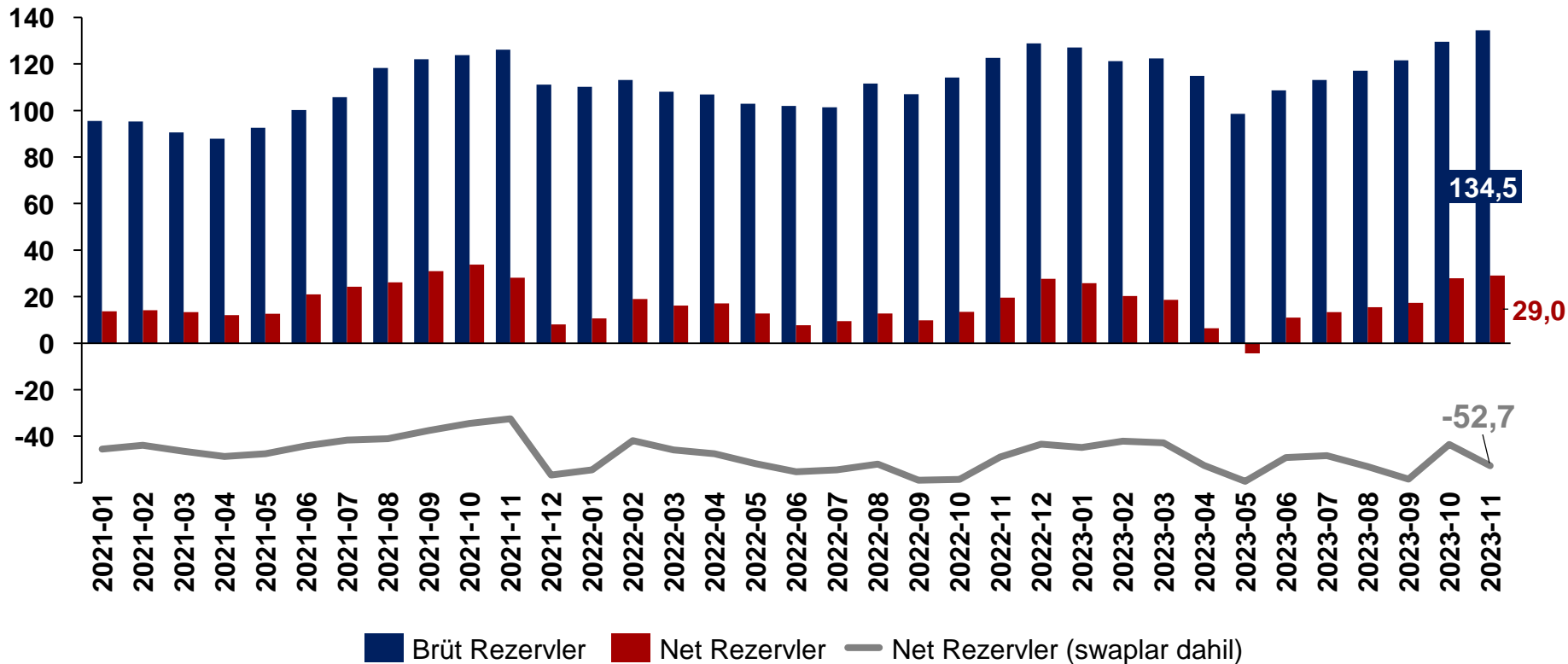
Kaynak: TCMB, TEPAV görselleştirmesi

* Diğer yatırımlar, doğrudan yatırım, portföy yatırımları ya da rezerv varlık dışında kalan tüm finansal işlemleri içermektedir. Efektif ve mevduatlar, krediler ve ticari krediler ana kalemlerdir.

Merkez Bankası rezervleri artış eğilimindedir.

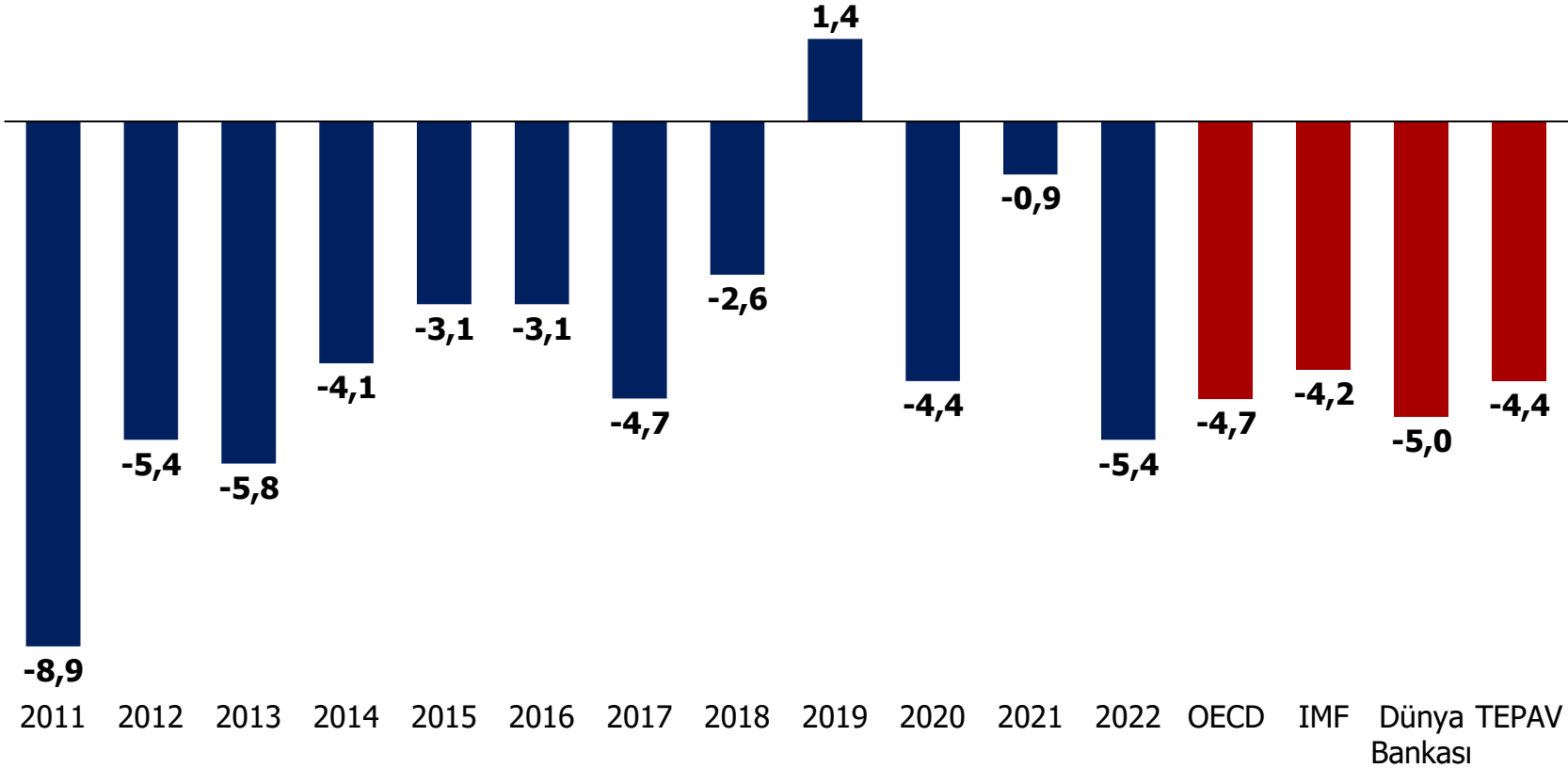
Brüt ve net rezervler son altı ayda yaklaşık 30 milyar dolar artmıştır.

Merkez Bankası rezervleri (milyar dolar) Ocak 2021 – Kasım 2023*

2023 yılı cari açık /GSYİH tahminleri %4,2 – 5,0 aralığındadır.

Cari işlemler dengesi / GSYİH (%) 2011 - 2023

2023 tahminleri*

Kaynak: TÜİK, TCMB, TEPAV görselleştirmesi

* IMF – Ekim 2023 Dünya Ekonomik Görünümü Raporu, OECD – Haziran 2023 Ekonomik Görünüm Raporu, Dünya Bankası - Sonbahar 2023 Avrupa ve Orta Asya Güncelleme Raporu ve TEPAV - Eylül 2023 Ekonomik Görünüm Raporu verileridir.

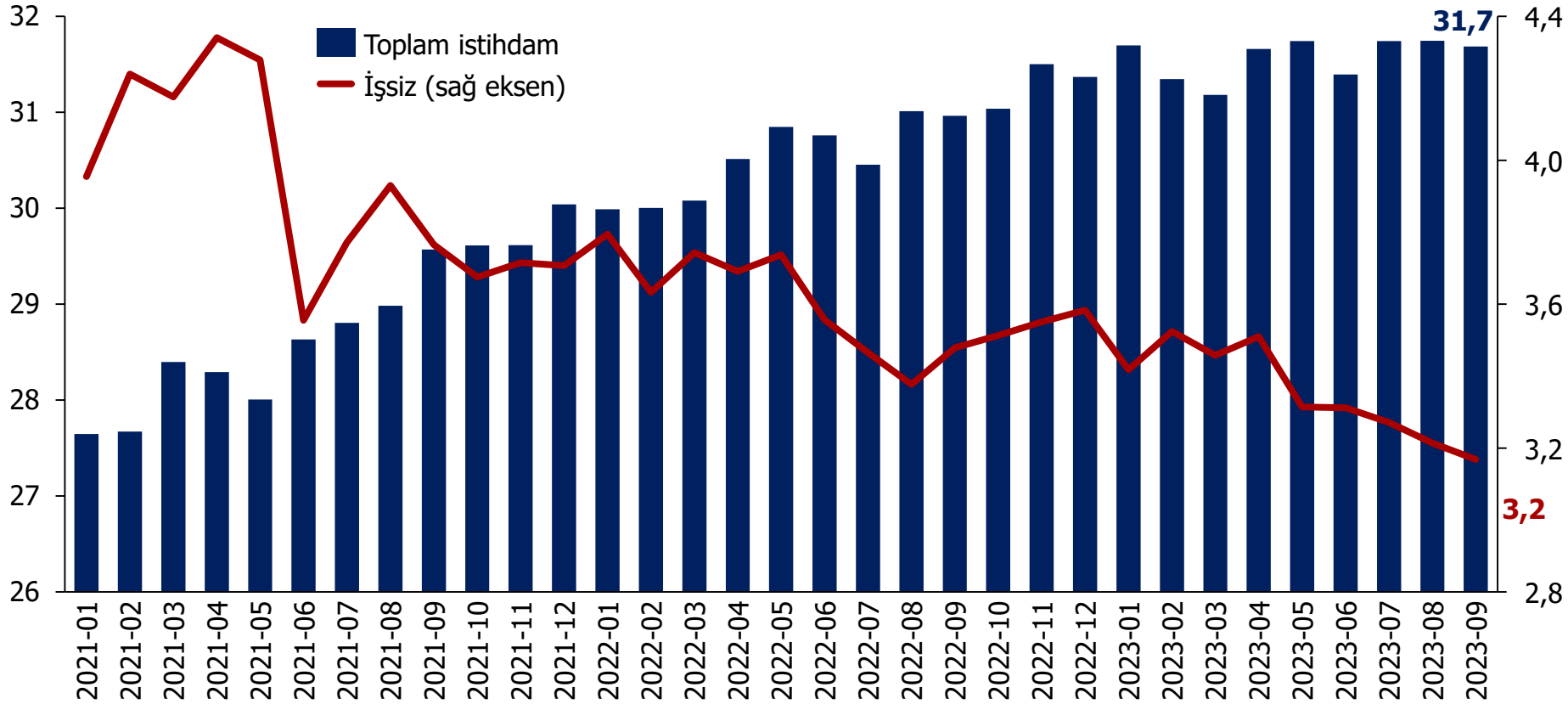

İstihdam ve İşsizlik

- Toplam istihdam ve işsiz sayıları
- İşgücüne katılım ve işsizlik oranları
- Kadın ve genç işsizlik oranları
- Geniş tanımlı işsizlik oranları
  - Zamana bağlı eksik istihdam ve işsizlerin bütünleşik oranı
  - İşsiz ve potansiyel işgücünün bütünleşik oranı
  - Atıl işgücü oranı

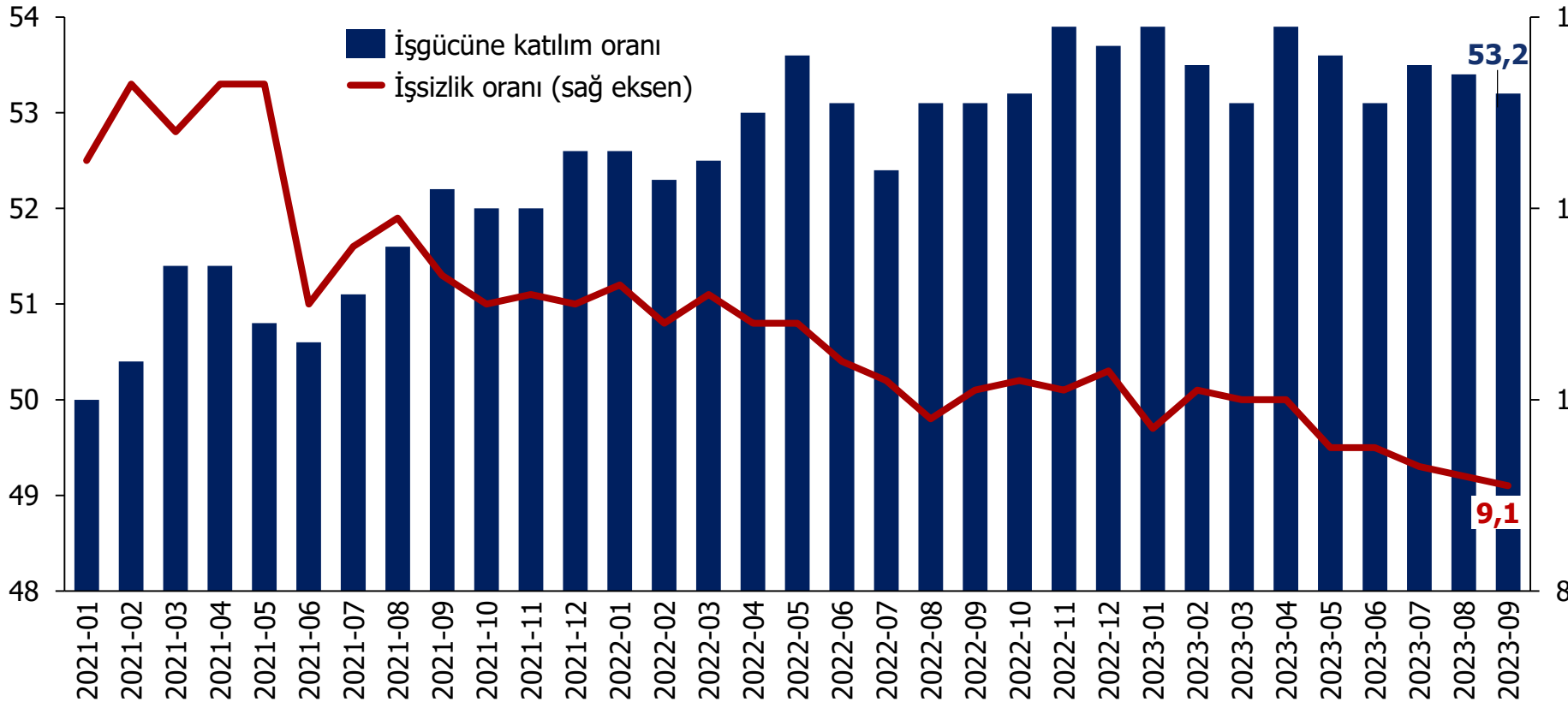
Eylül ayında istihdam sabit kalırken işsiz sayısı azalmıştır.
İstihdam bir önceki aya göre 56 bin azalmış, işsiz sayısı ise 103 bin gerilemiştir.

Toplam istihdam ve işsiz (mevsim etkisinden arındırılmış, milyon kişi) Ocak 2021 – Eylül 2023

Eylül ayında genel işsizlik oranı 0,1 puan azalarak %9,1 olmuştur; Aralık 2013'ten bu yana en düşük düzeydir.
İşgücüne katılım oranı ise %53,2'ye gerilemiştir.

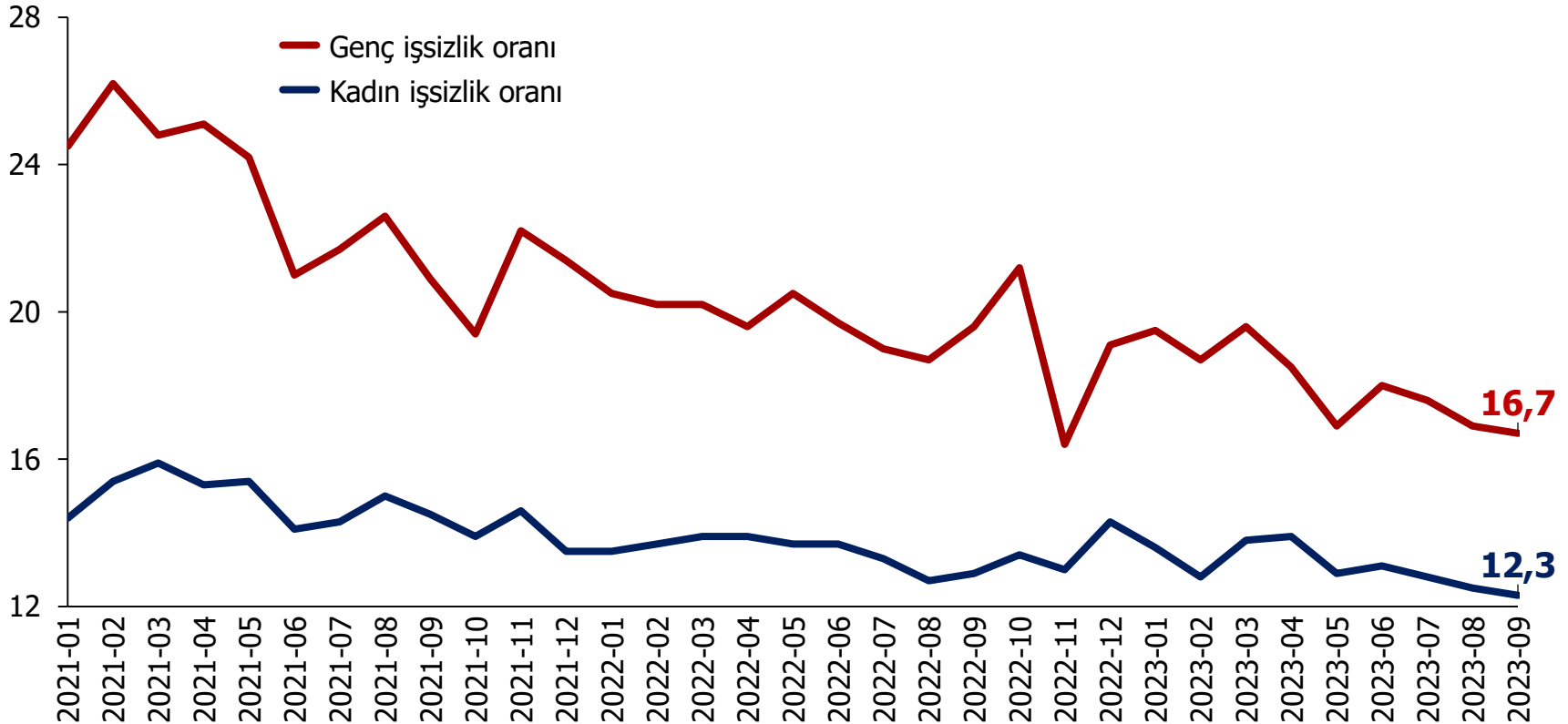
İşsizlik ve işgücüne katılım oranı (mevsim etkisinden arındırılmış, %) Ocak 2021 – Eylül 2023

Kadın ve gençlerde de işsizlik oranları gerilemiştir.

Eylül ayında işsizlik oranları kadınlarda ve gençlerde 0,2 puan azalmıştır.

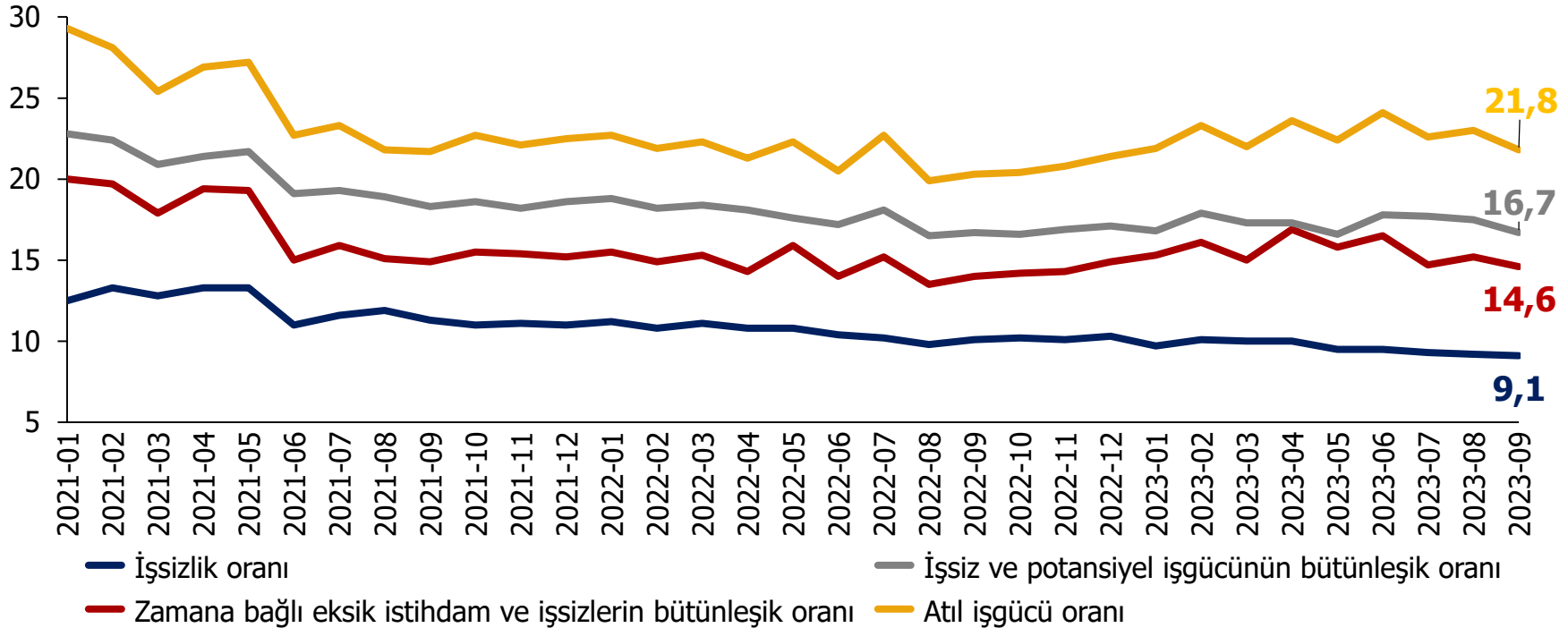
Genç ve kadın işsizlik oranları (mevsim etkisinden arındırılmış, %) Ocak 2021 – Eylül 2023

Geniş tanımlı işsizlik oranları da gerilemiştir.

Bir önceki aya kıyasla atıl işgücü oranı 1,2 puan azalarak %21,8 düzeyinde gerçekleşmiştir.

İşgücüne ilişkin tamamlayıcı göstergeler* (mevsim etkisinden arındırılmış, %) Ocak 2021 – Eylül 2023

Kaynak: TÜİK, TEPAV görselleştirmesi

* Zamana bağlı eksik istihdam: Referans haftasında istihdamda olan, esas işinde ve diğer işinde/işlerinde fiili olarak 40 saatten daha az süre çalışmış olup, daha fazla süre çalışmak istediğini belirten ve mümkün olduğu takdirde daha fazla çalışmaya başlayabilecek olan kişilerdir.

Potansiyel işgücü: Referans haftasında ne istihdamda ne de işsiz olan çalışma çağındaki kişilerden; iş arayan fakat kısa süre içerisinde işbaşı yapabilecek durumda olmayanlarla, iş aramadığı halde çalışma isteği olan ve kısa süre içerisinde işbaşı yapabilecek durumda olan kişilerdir.

Atıl işgücü: Zamana bağlı eksik istihdam, işsiz ve potansiyel işgücünün toplamıdır.

Kamu Maliyesi

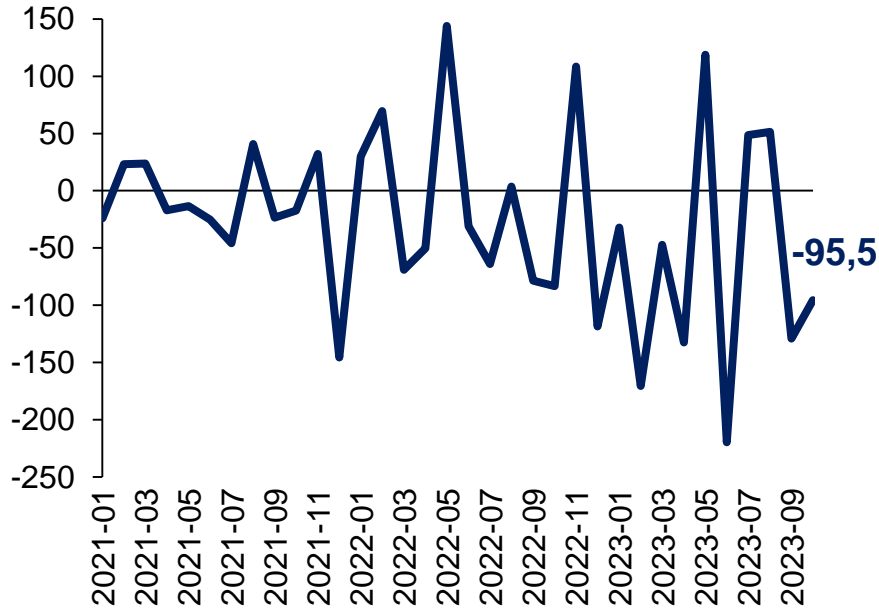
- Merkezi Yönetim bütçe dengesi
- Merkezi Yönetim faiz dışı denge
  - Program tanımlı faiz dışı denge
- Merkezi Yönetim borç stoku
  - Döviz cinsi borç stoku
  - Merkezi Yönetim borç stoku / GSYİH

Bütçe dengesi Ekim ayında 95,5 milyar TL açık vermiştir.

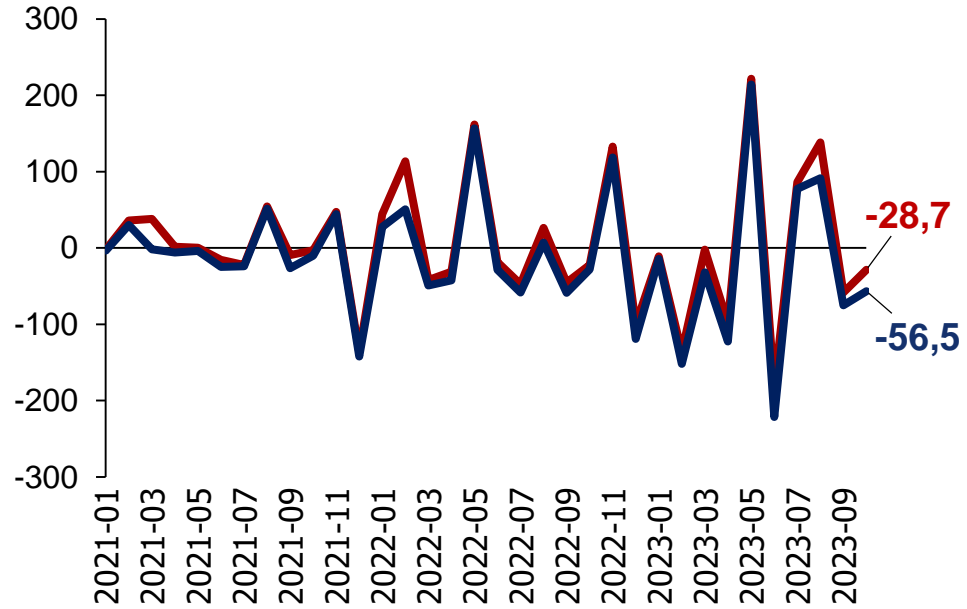
Program tanımlı faiz dışı dengede ise 56,5 milyar TL açık kaydedilmiştir.

Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi (milyar TL) Ocak 2021 – Ekim 2023

Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi

Merkezi Yönetim Faiz Dışı Dengesi

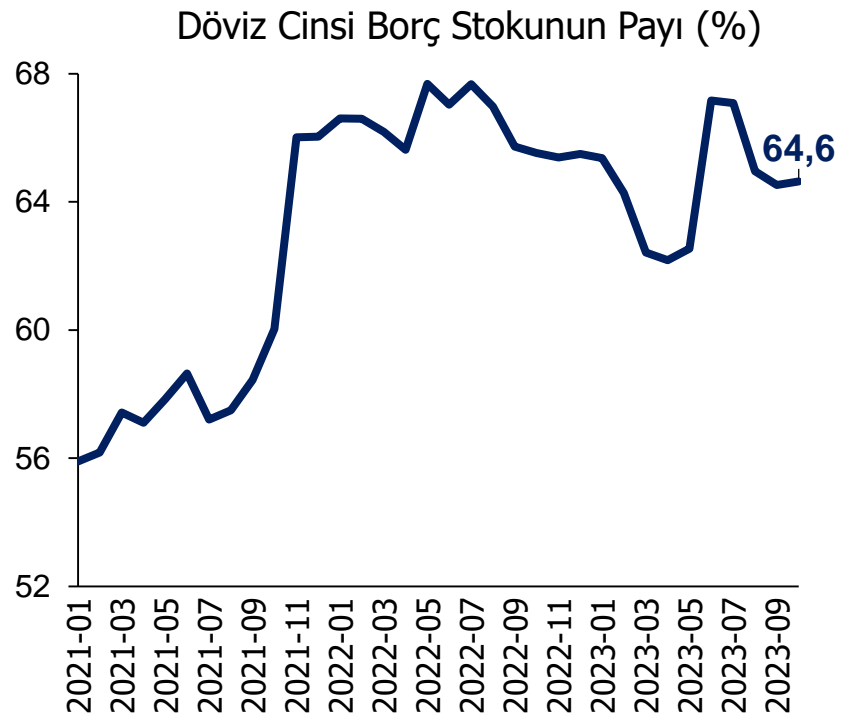
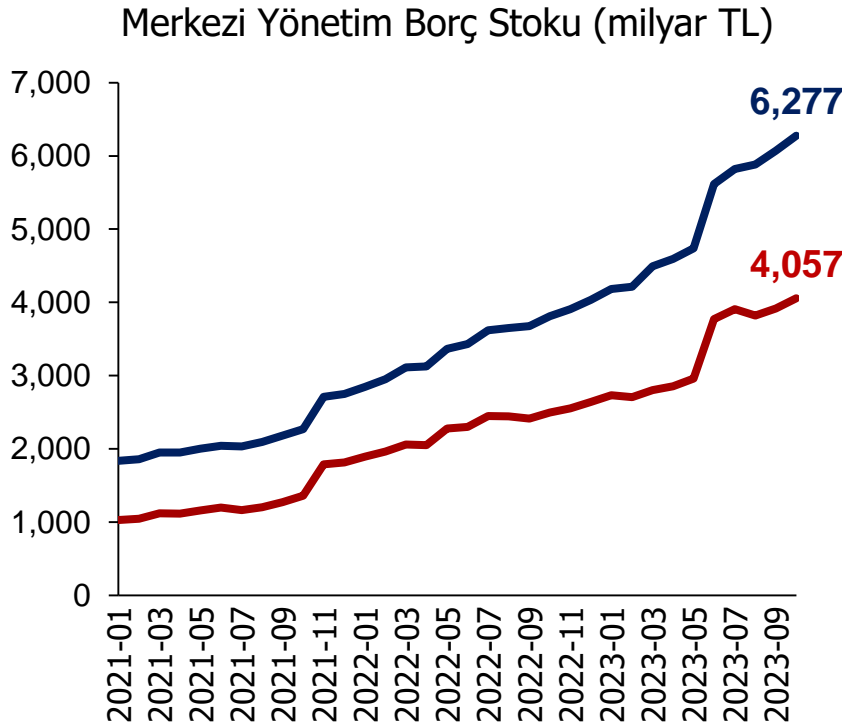

- Merkezi Yönetim Faiz Dışı Dengesi
- Merkezi Yönetim Program Tanımlı Faiz Dışı Denge

Ağustos ayında Merkezi Yönetim borç stoku bir önceki yıla göre %64,7 artarak 6,3 trilyon TL'ye ulaşmıştır.

Döviz cinsi borçların payı 0,1 puan artarak %64,6 olmuştur.

Merkezi Yönetim Borç Stoku (Ocak 2021 – Ekim 2023)

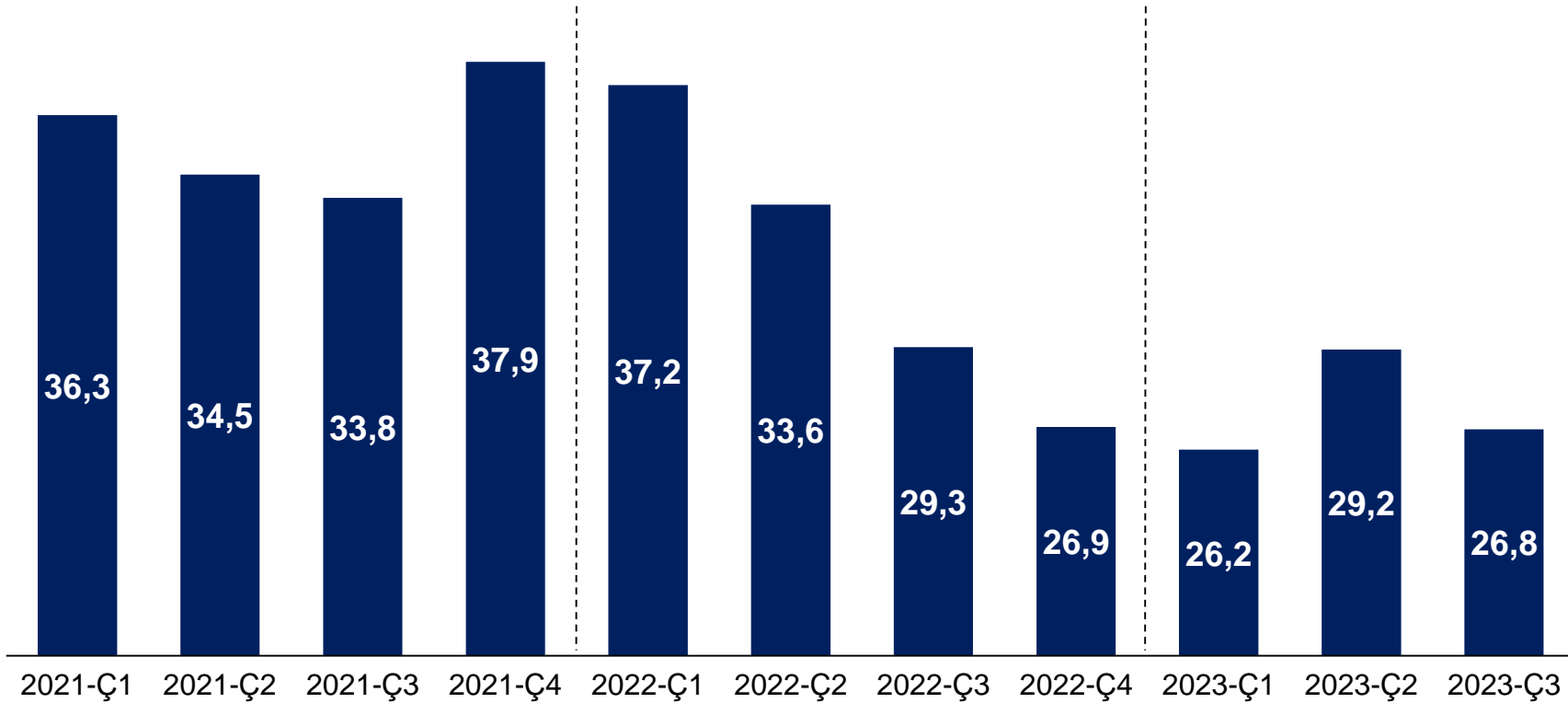

- Merkezi Yönetim Borç Stoku
- Merkezi Yönetim Döviz Cinsi Borç Stoku

2023 üçüncü çeyreği itibarıyla Merkezi Yönetim borç stoku/GSYİH oranı %26,8'e gerilemiştir.

Merkezi Yönetim Borç Stoku / GSYİH (%) 2021 Ç1 – 2023 Ç3

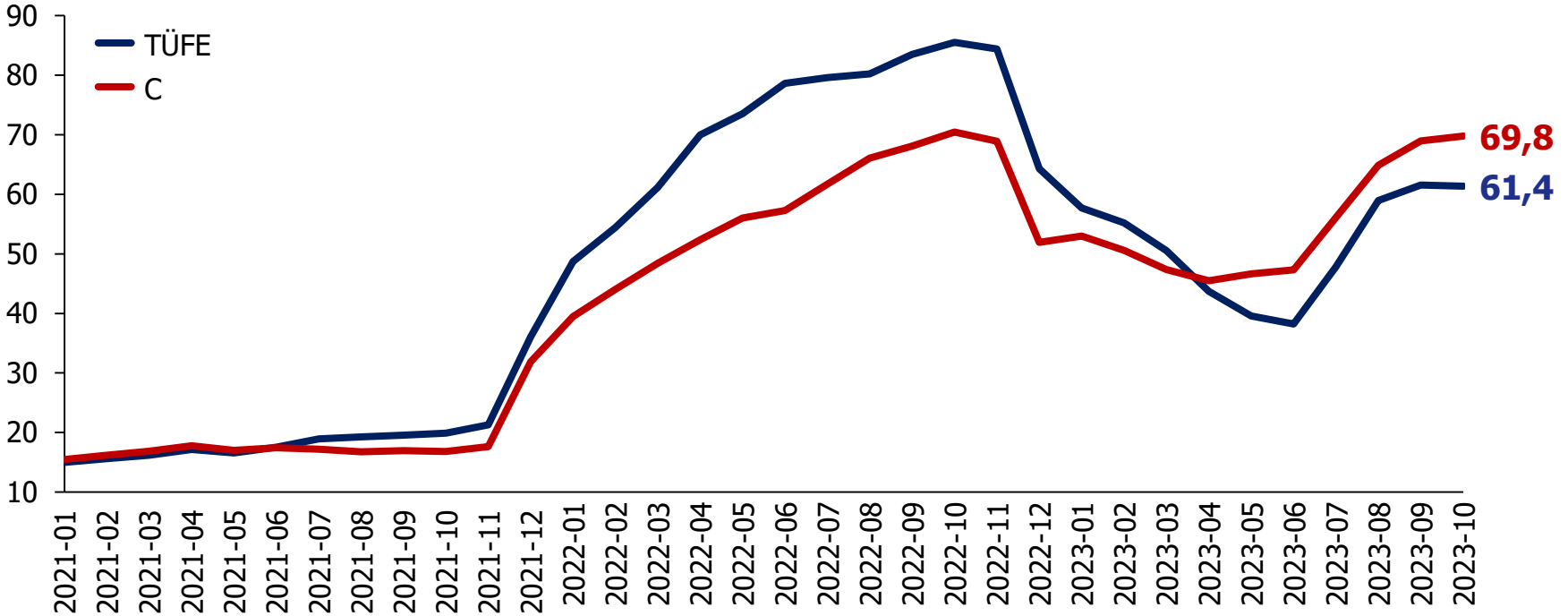

Enflasyon

- Tüketici enflasyonu
  - Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) ve özel kapsamlı gösterge - C
  - Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) ve alt kalemler
- Üretici enflasyonu
  - Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi (Yİ-ÜFE) ve enerji alt endeksi
  - Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi (Yİ-ÜFE) ve alt kalemler

Ekim ayında yıllık tüketici enflasyonu %61,4'tür.
TÜFE-C endeksi %69,8'e yükselmiştir.

TÜFE ve özel kapsamlı enflasyon göstergesi - C* (yıllık değişim, %) Ocak 2021 – Ekim 2023

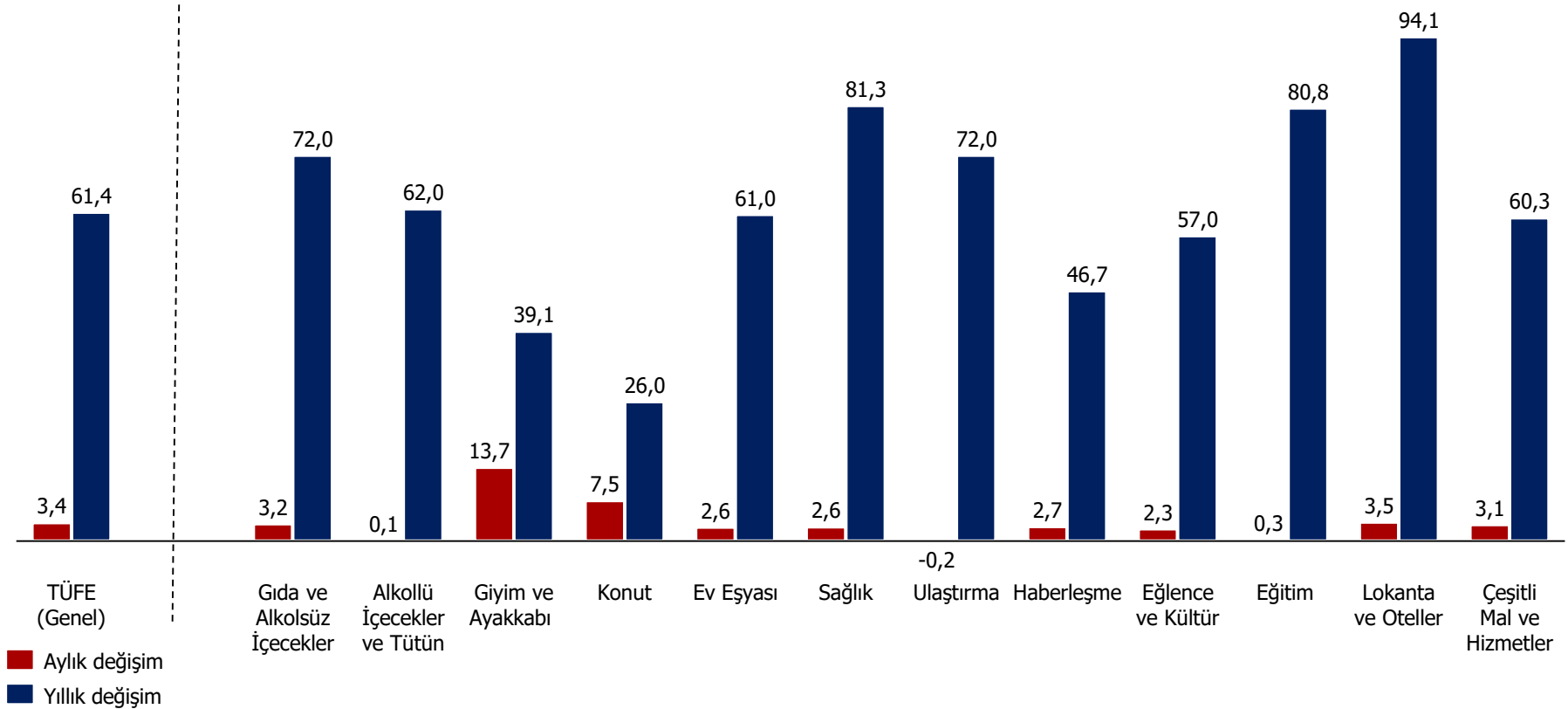
Kaynak: TÜİK, TEPAV görselleştirmesi

* Enflasyonun temel eğilimini göstermek amacıyla hesaplanan özel kapsamlı göstergelerden TÜFE-C, enerji, gıda ve alkolsüz içecekler, alkollü içkiler ile tütün ürünleri ve altın hariç TÜFE'yi göstermektedir.

Ekim ayında aylık tüketici enflasyon oranı %3,4'tür.

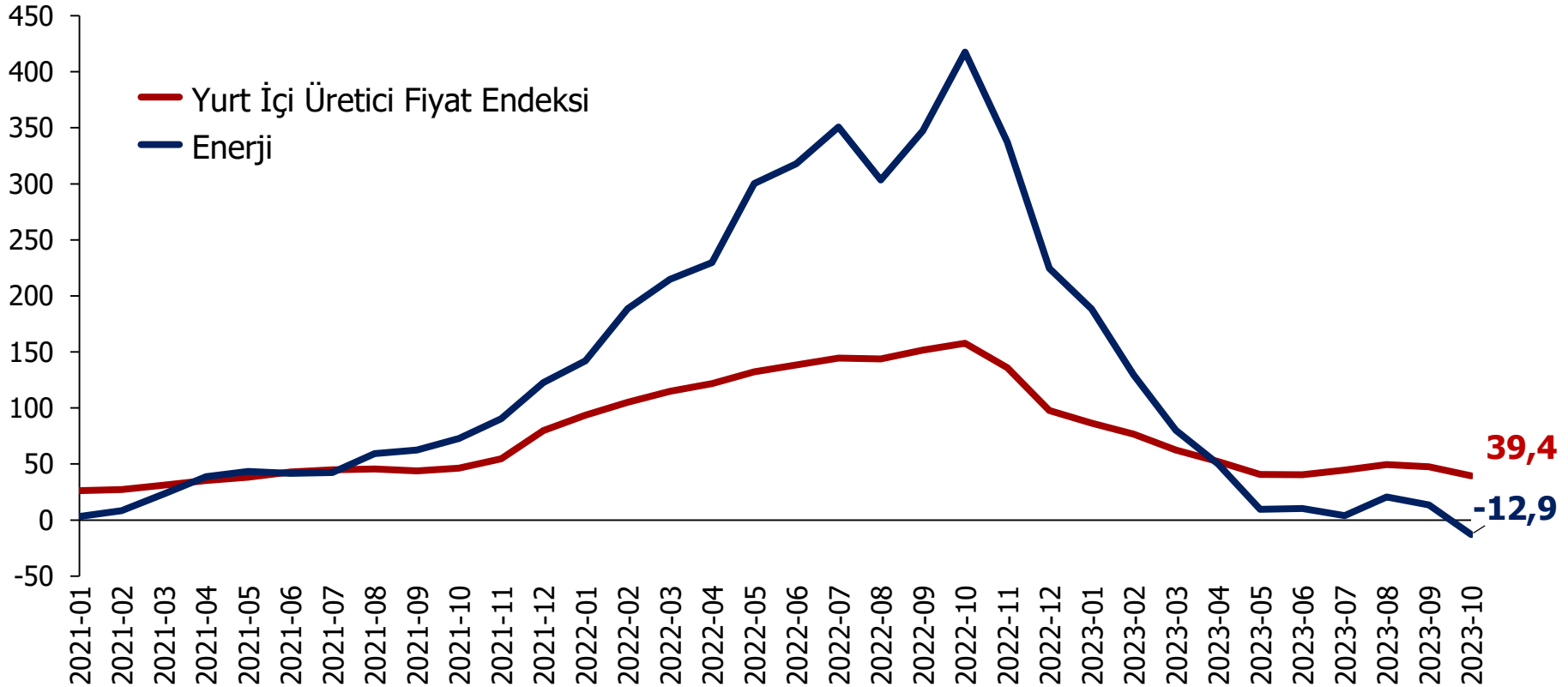
En yüksek aylık artış %13,7 ile giyim ve ayakkabı ve %7,5 ile konut gruplarında gerçekleşmiştir.

TÜFE ve alt kalemler (%) Ekim 2023

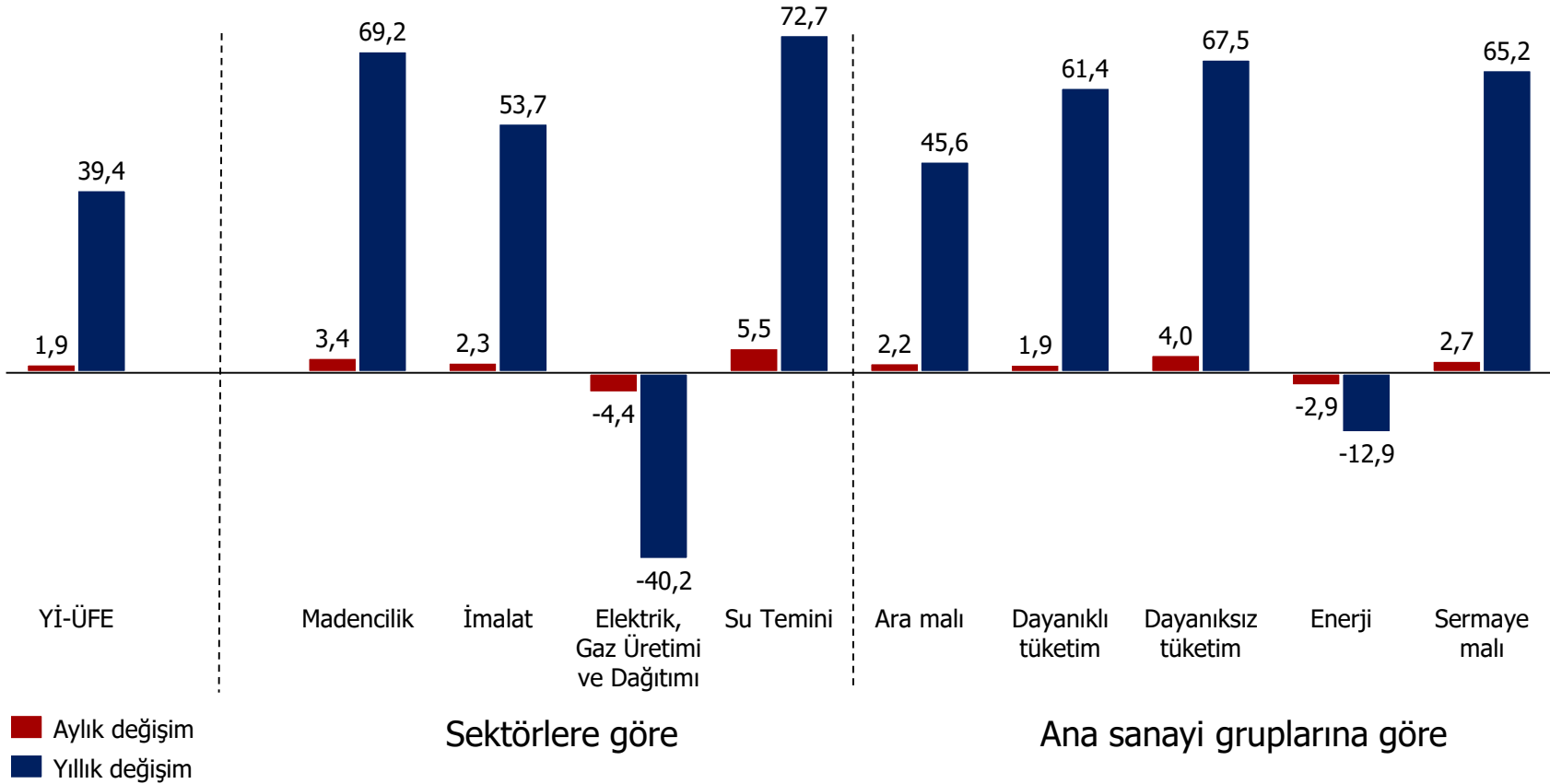
Ekim ayında yurt içi üretici enflasyon oranı %39,4'tür.
Enerji maliyetlerindeki yıllık düşüş ise %12,9 olarak gerçekleşmiştir.

Yİ-ÜFE ve imalat (yıllık değişim, %) Ocak 2021 – Ekim 2023

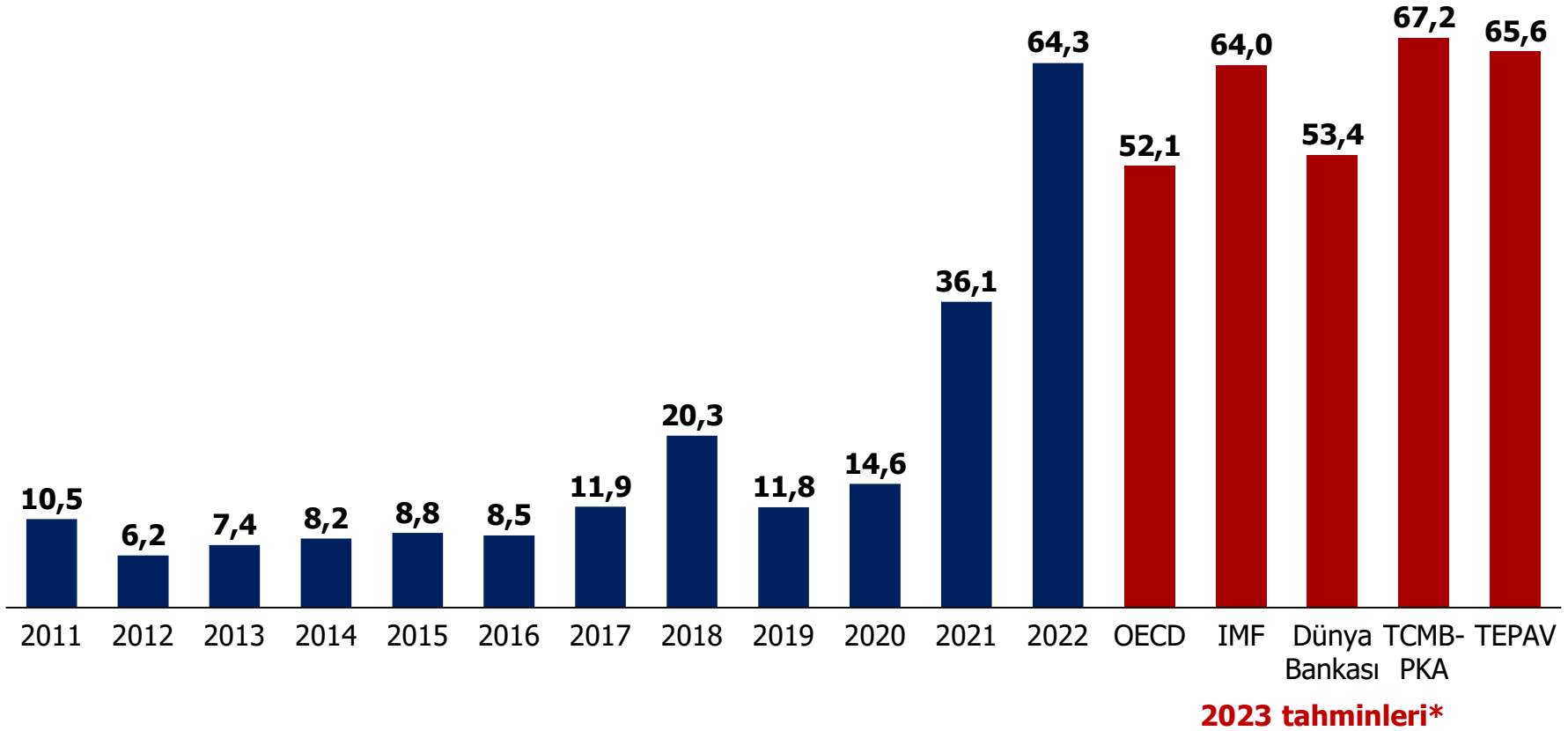
Ekim ayında aylık üretici enflasyon oranı %1,9'dur.
Su temininde %5,5 oranında aylık fiyat artışı gerçekleşmiştir.

Yİ-ÜFE ve alt kalemler (%) Ekim 2023

2023 yıl sonu tüketici enflasyonu tahminleri %52,1 – 67,2 aralığındadır.
Kasım ayında TCMB Piyasa Katılımcıları Anketinde yıl sonu beklentisi %68'den %67,2'ye revize edilmiştir.

Enflasyon (TÜFE, %) 2011 - 2023

Kaynak: TÜİK, TEPAV görselleştirmesi

* IMF – Ekim 2023 Dünya Ekonomik Görünümü Raporu, OECD – Eylül 2023 Ara Dönem Ekonomik Görünüm Raporu, Dünya Bankası - Sonbahar 2023 Avrupa ve Orta Asya Güncelleme Raporu, , TCMB – Kasım 2023 Piyasa Katılımcılar Anketi ve TEPAV – Eylül 2023 Ekonomik Görünüm Raporu verileridir.

Kredi ve Mevduat

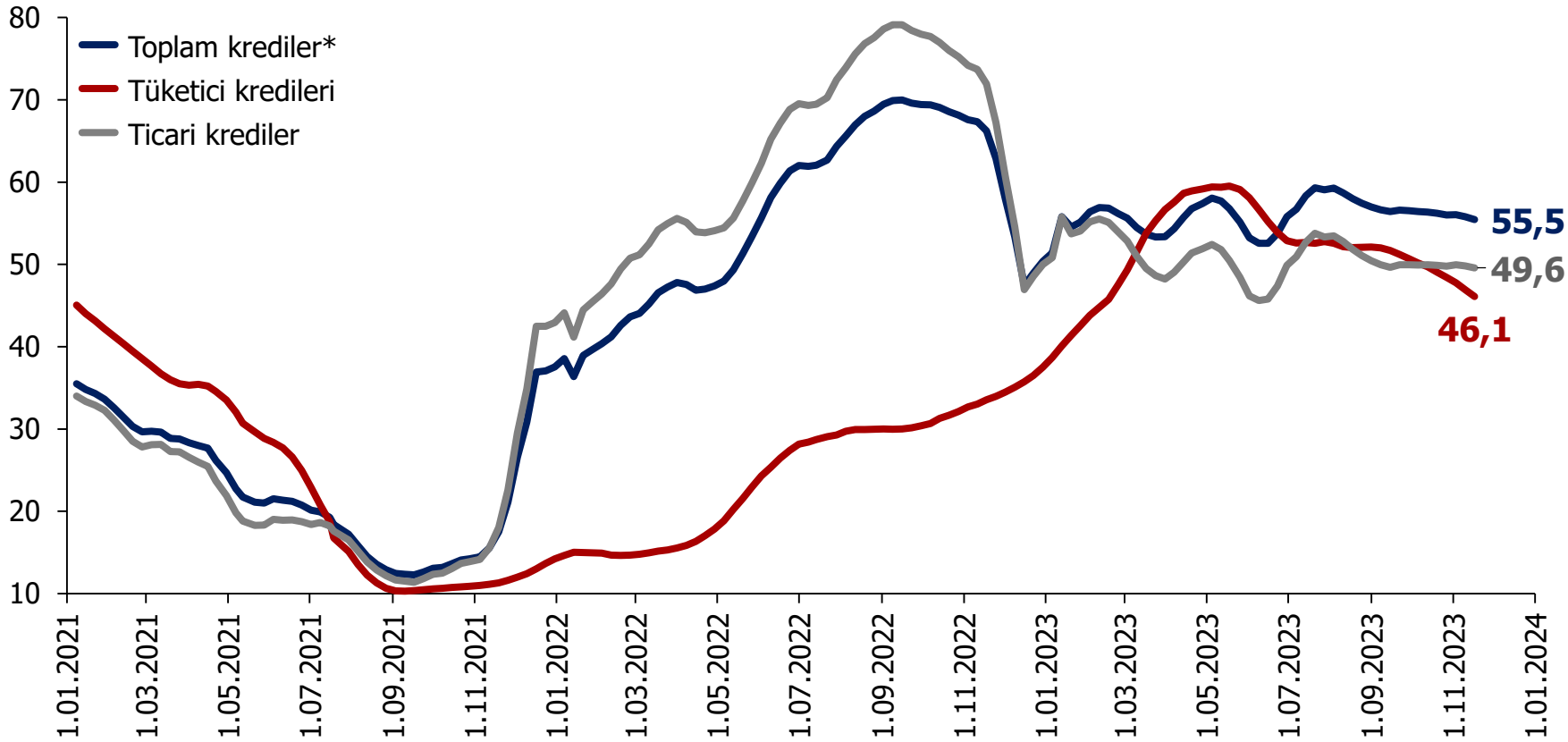
- Kredi gelişmeleri
  - Kredi büyüme hızları
  - Tüketici kredi büyümesi
- Tahsili gecikmiş alacaklar ve karşılıksız senetler
  - Takipteki alacaklar
  - Karşılıksız çek oranı
- Mevduat gelişmeleri
  - Toplam mevduat
  - TL ve YP mevduat
- Faiz oranları
  - Ticari kredi ve mevduat faizi
  - Tüketici kredi faizleri

Kredi kullanımlarında artışlar hız kesmektedir.

Ticari kredilerin yıllık artış oranı %49,6, tüketici kredilerinin yıllık artış oranı %46,1'dir.

Kredi büyümesi (4 haftalık hareketli ortalama, yıllık değişim, %) 8 Ocak 2021 – 17 Kasım 2023

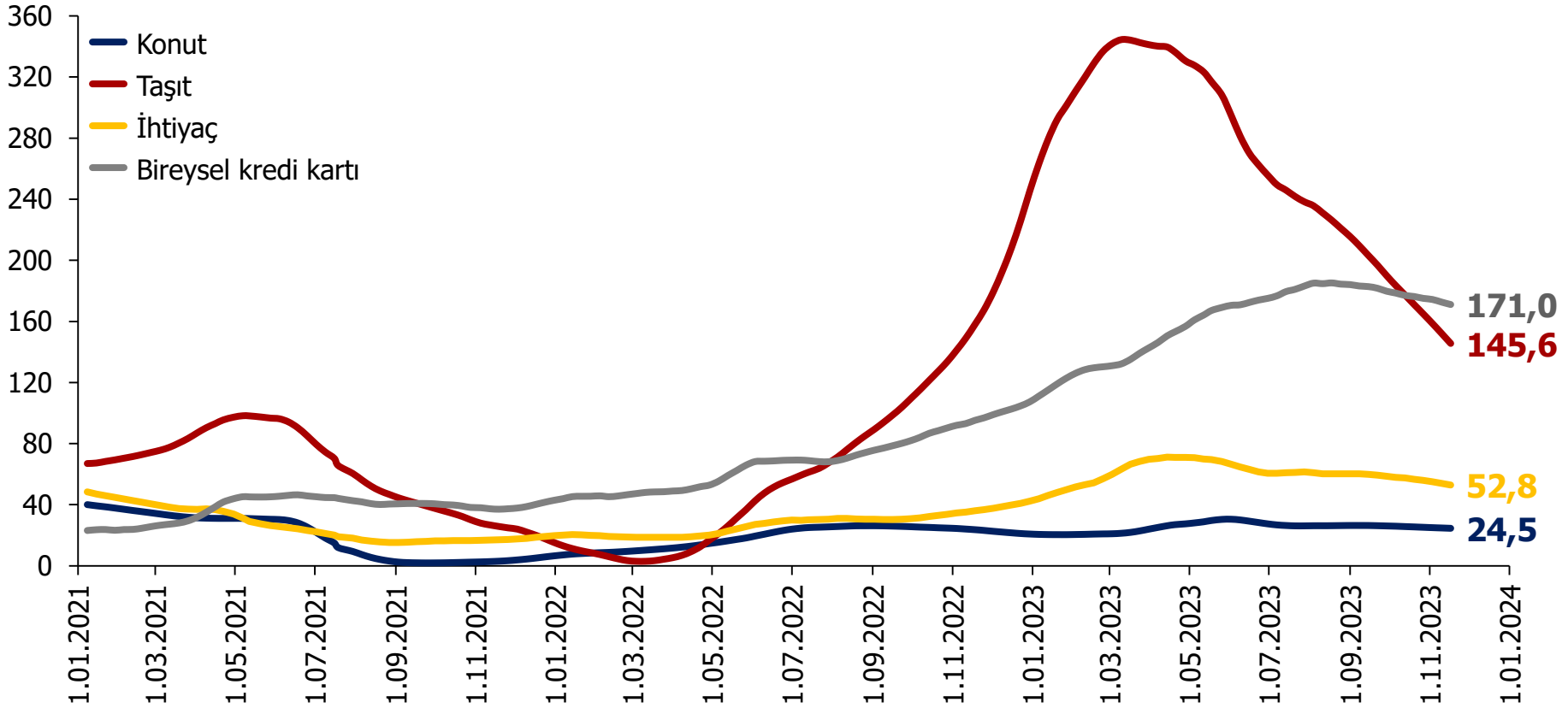
Kaynak: BDDK, TEPAV hesaplamaları

* Tüketici, bireysel kredi kartları, ticari ve diğer kredileri kapsamaktadır.

Taşıt kredilerinde artışlar %145,6 seviyesine gerilemiştir.

İhtiyaç kredilerinde yıllık artış oranı %52,8, konut kredilerinde ise %24,5 olmuştur.

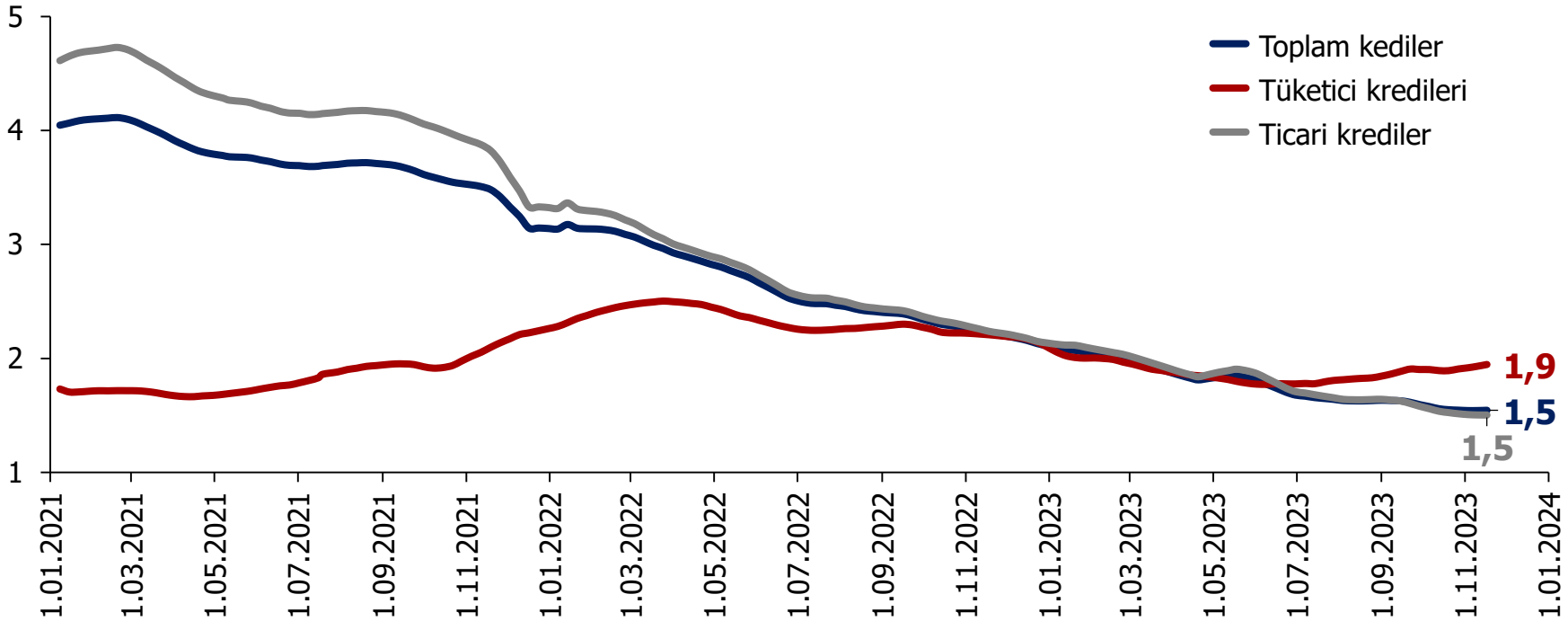
Tüketici kredi büyümesi (4 haftalık hareketli ortalama, yıllık % değişim) 8 Ocak 2021 – 17 Kasım 2023

Takipteki alacaklar oranı tüketici kredilerinde artmaktadır.

Kasım ayı itibarıyla takipteki alacaklar oranı ticari kredilerinde %1,5, tüketici kredilerinde %1,9'dur.

Takipteki kredi oranları* (4 haftalık hareketli ortalama, %) 8 Ocak 2021 – 17 Kasım 2023

Kaynak: BDDK, TEPAV hesaplamaları

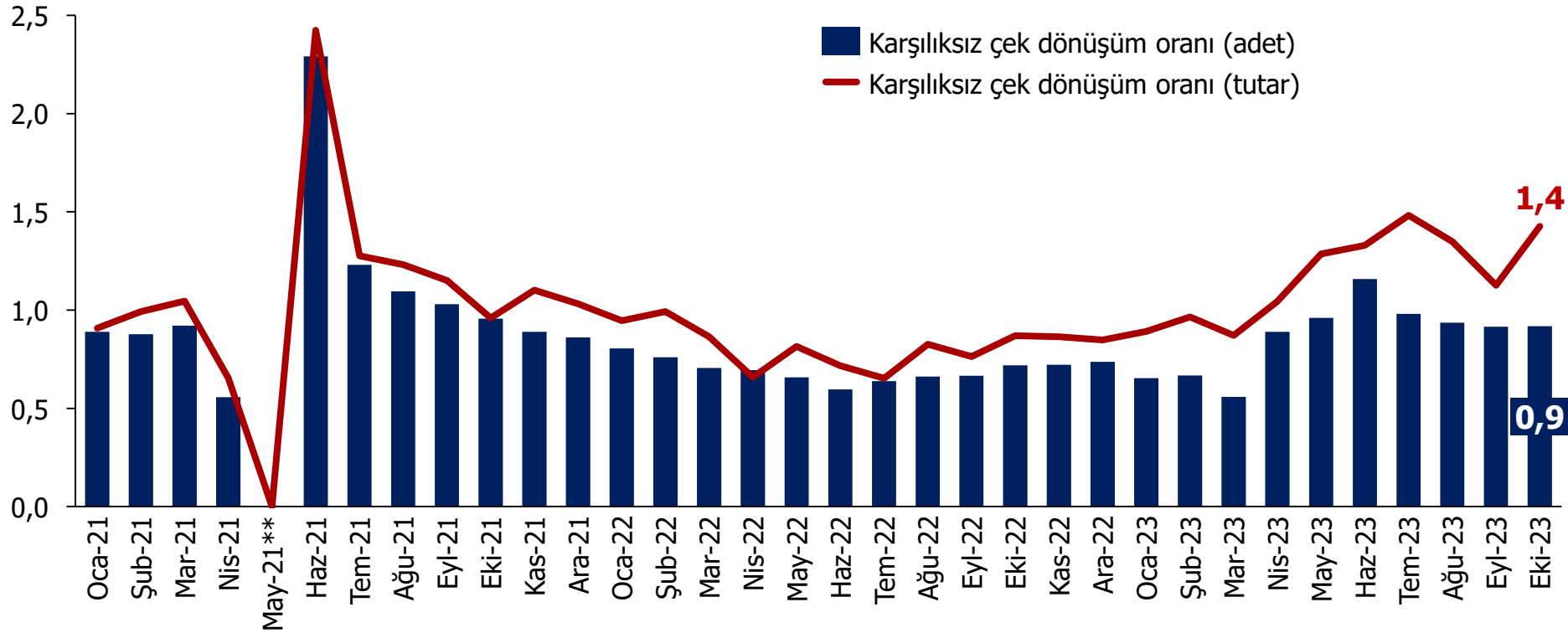
*Takipteki kredi oranı, takipteki alacakların toplam nakdi krediler içerisindeki payını göstermektedir.

**BDDK, salgınının ardından işletmelerin yaşayacakları nakit akışı sorununun finansal bir probleme dönüşmemesi için Mart 2020'de aldığı kararla, 31 Aralık'a kadar 2. grup krediye (yakın izlemedeki krediler-sorunlu krediler) geçiş süresini 30 günden 90 güne, 3. grup krediye (takipteki krediler) geçiş süresi de 90 günden 180 güne çıkarmıştır. İlgili uygulama bazı istisnalar tanınarak 30 Eylül 2021'e kadar uzatılmıştır.

Karşılıksız çeklerin dönüşüm oranı tutar olarak artmıştır.

Karşılıksız çeklerde dönüşüm oranları tutar olarak %1,4, adet olarak %0,9 seviyesindedir.

Karşılıksız çek dönüşüm oranı* (%) Ocak 2021 – Ekim 2023

Kaynak: TCMB, TEPAV hesaplamaları

*Karşılıksız çek dönüşüm oranları, takas odalarına ibraz edilen ve karşılıksız kalan çek adet ve tutarının toplam takasa ibraz edilen çek adet ve tutarı içindeki oranıdır.

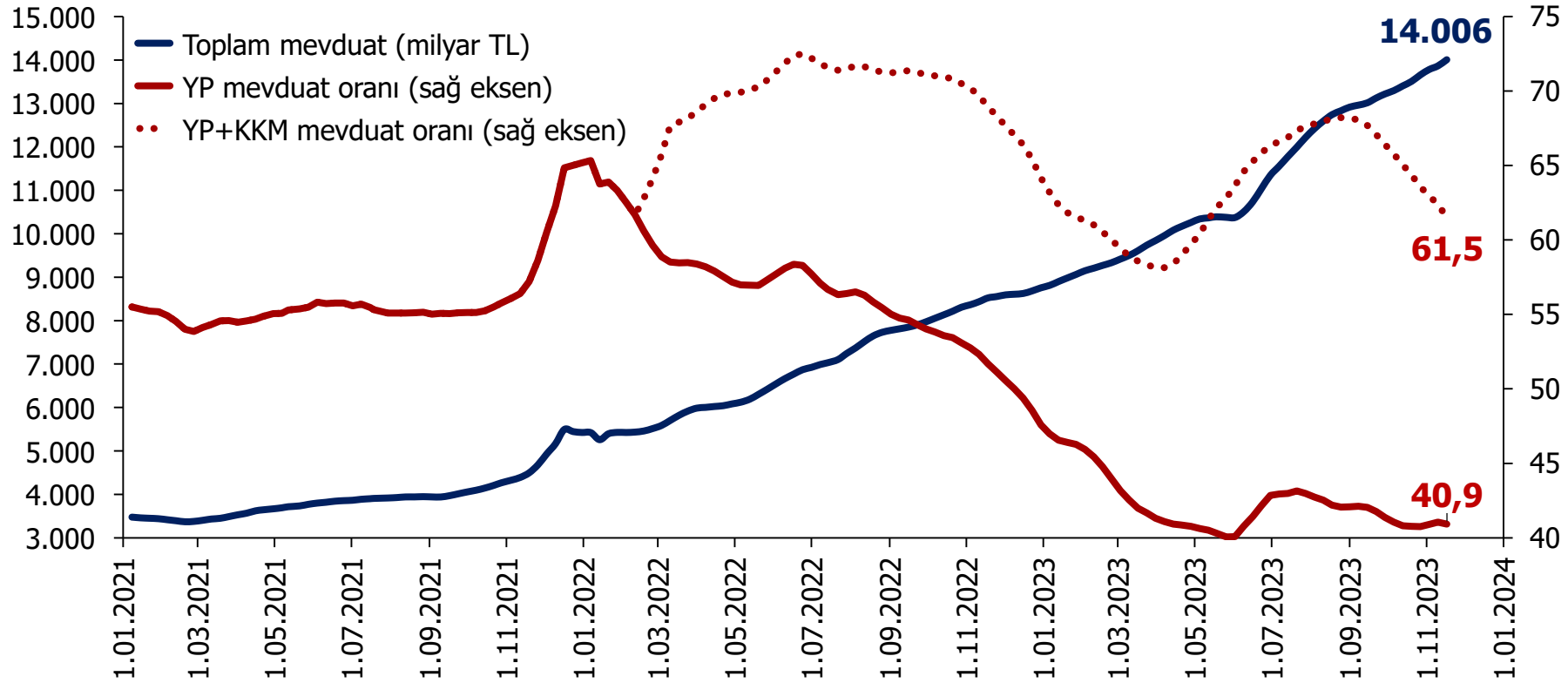
** Mayıs ayında karşılıksız çek işlemlerine ilişkin düzenleme nedeniyle veri açıklanmamıştır.

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/04/20210430M1-1.htm>

Kasım ayı itibarıyla toplam mevduatlar 14 trilyon TL'yi aşmıştır.

Mevduat dolarizasyon oranı %40,9'dur, Kur Korunmalı Mevduatlar (KKM) dahil edildiğinde %61,5'tir.

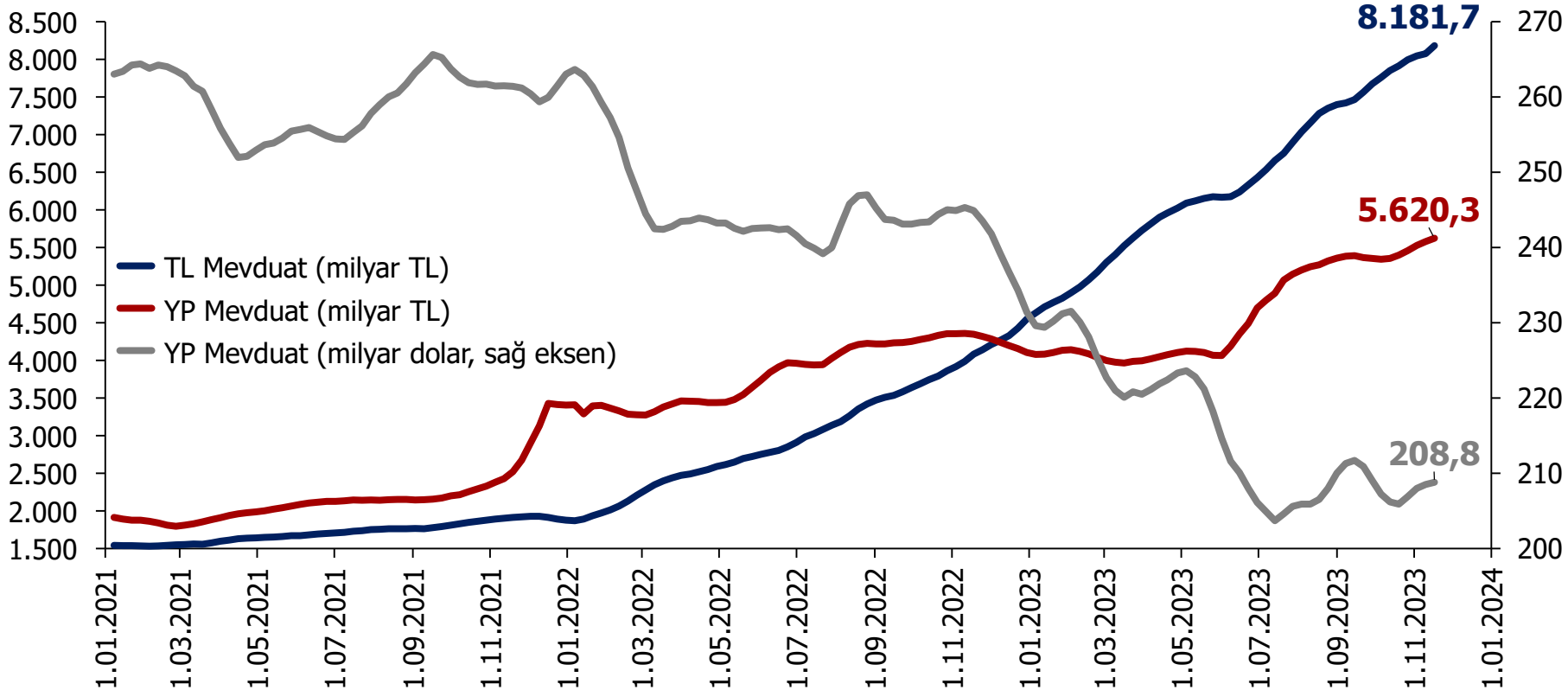
Toplam mevduat tutarı ve döviz endeksli mevduatların oranı (4 haftalık hareketli ortalama, %) 8 Ocak 2021 – 17 Kasım 2023

Yabancı para mevduatlar artmaktadır.

Yabancı mevduatlar son dört haftada 2,9 milyar dolar artarken, TL karşılığı ise %4,1 artmıştır.

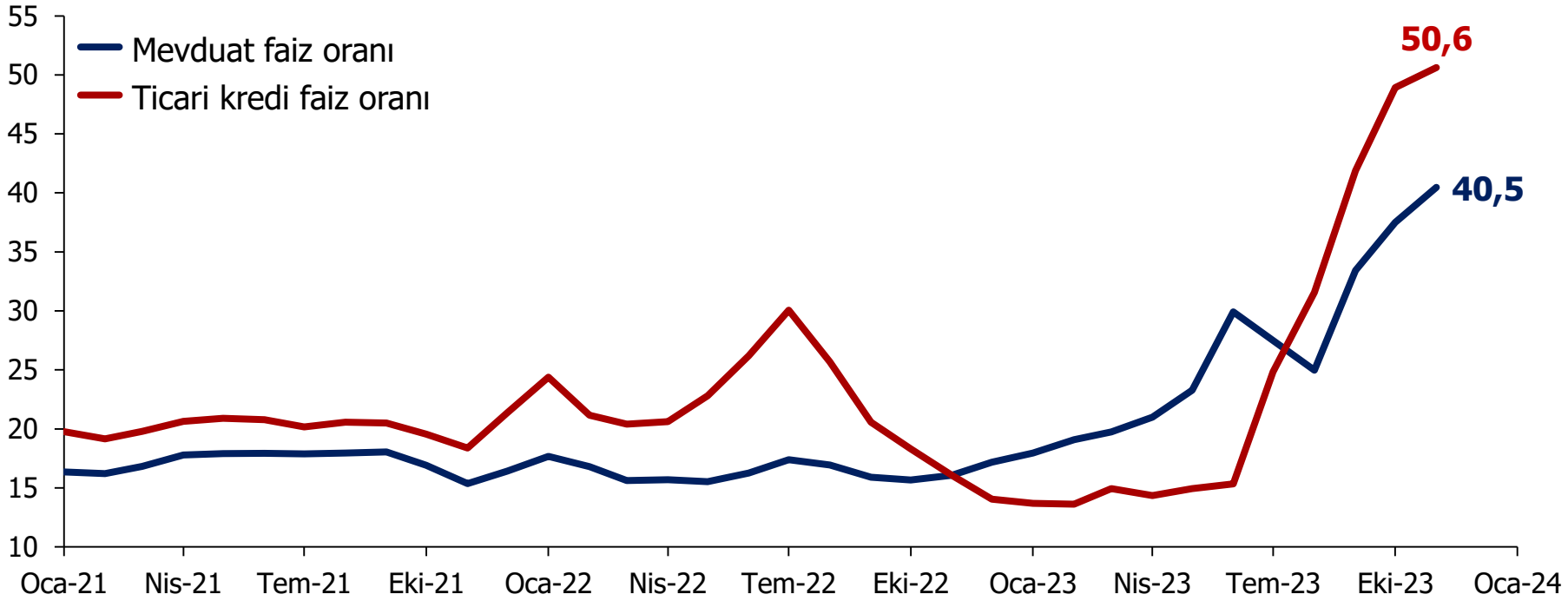
TL ve YP mevduat (4 haftalık hareketli ortalama) 8 Ocak 2021 – 17 Kasım 2023

Kredi ve mevduat faizleri yükselmektedir.

Kasım ayı itibarıyla ticari kredi faizleri %50,6, mevduat faizleri ise %40,5 düzeyindedir.

Ticari kredi* ve mevduat faizi (TL üzerinden açılan, akım veri, %) Ocak 2021 – Kasım 2023**

Kaynak: TCMB, TEPAV hesaplamaları

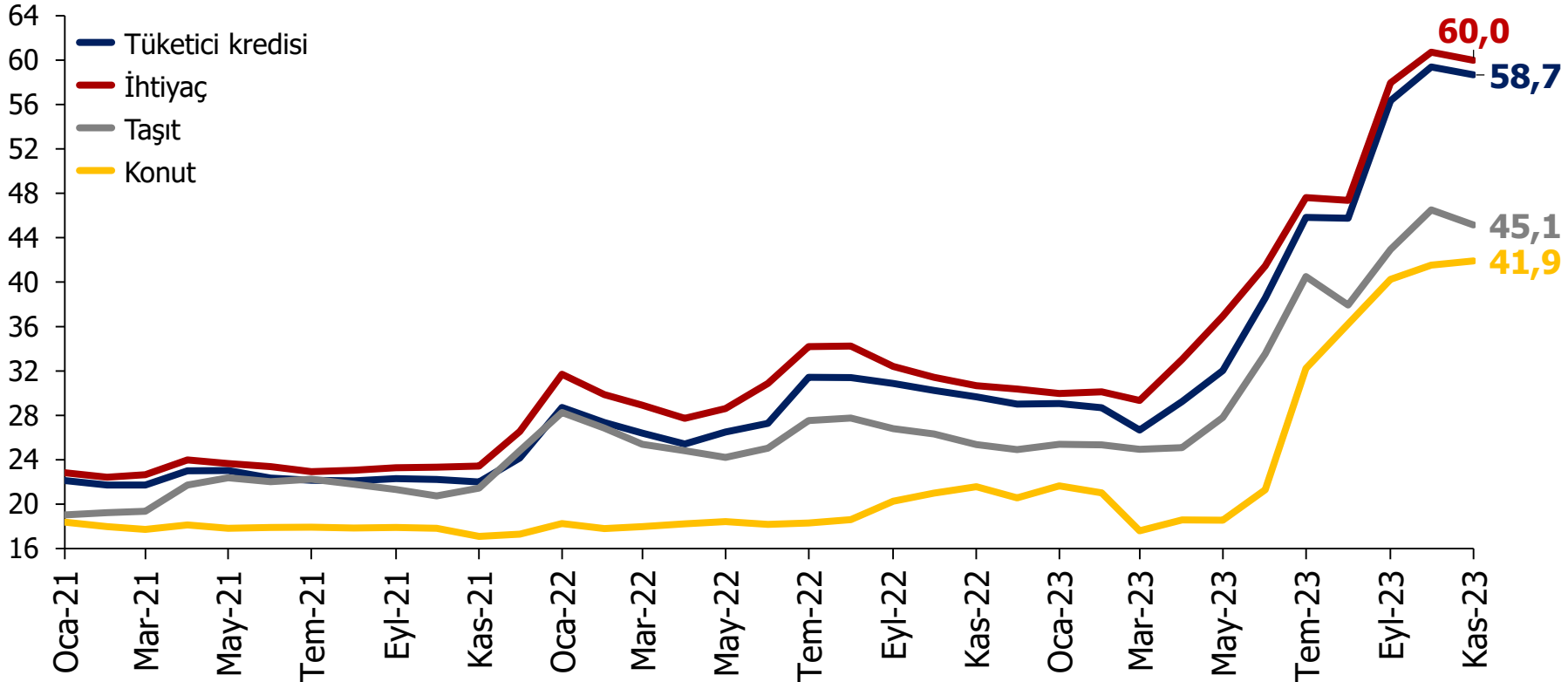
*Tüzel kişi Kredili Mevduat Hesabı ve kurumsal kredi kartları hariçtir.

** 17 Kasım 2023 tarihi itibarıyladır.

Tüketici kredilerinde faiz oranı yüksek seyrini korumaktadır.

Kasım ayı itibarıyla kredi faiz oranları ihtiyaç kredilerinde %60,0, taşıt kredilerinde %45,1, konut kredilerinde ise %41,9'dur.

Tüketici kredi faizleri (TL üzerinden açılan, akım veri, %) Ocak 2021 – Kasım 2023*

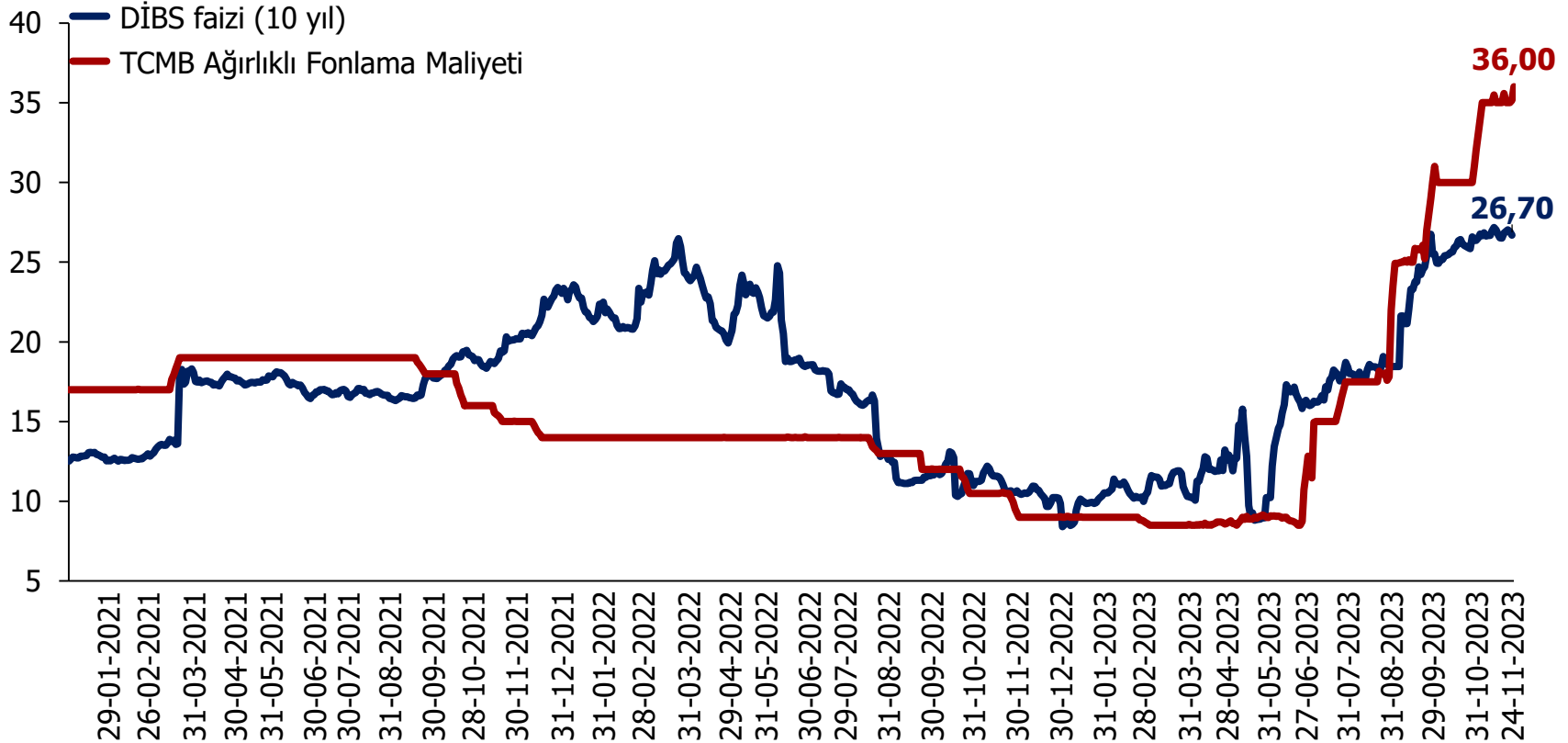
Finansal Piyasa Göstergeleri

- TCMB ortalama fonlama faizi
- Tahvil faizleri
- ABD tahvil faizi
- Türkiye risk primi (CDS)
- Döviz kurları

Para Politikası Kurulu politika faiz oranını Kasım ayında %40 seviyesine yükseltmiştir.

Kasım ayı itibarıyla devlet iç borçlanma faizleri %26,7'ye ulaşmıştır.

TCMB ortalama fonlama faizi ve Devlet iç borçlanma faizleri (günlük, %) 1 Ocak 2021 – 24 Kasım 2023

ABD Merkez Bankası (Fed) Kasım ayında politika faizini değiştirmeyerek 22 yılın en yüksek seviyesi olan yüzde 5,25-5,50 aralığında sabit tutmuştur.
ABD 10 yıllık devlet iç borçlanma faizi Kasım ayı itibarıyla %4,48'dir.

Devlet iç borçlanma faizleri – ABD 10 yıl (günlük, %) 1 Ocak 2021 – 27 Kasım 2023

Türkiye'nin risklilik göstergesi düşüş eğilimindedir.

Kredi temerrüt takas (CDS) oranı son altı ayda 700 seviyesinden 333'e kadar gerilemiştir.

Kredi Temerrüt Takası – CDS* (günlük) 1 Ocak 2021 – 24 Kasım 2023

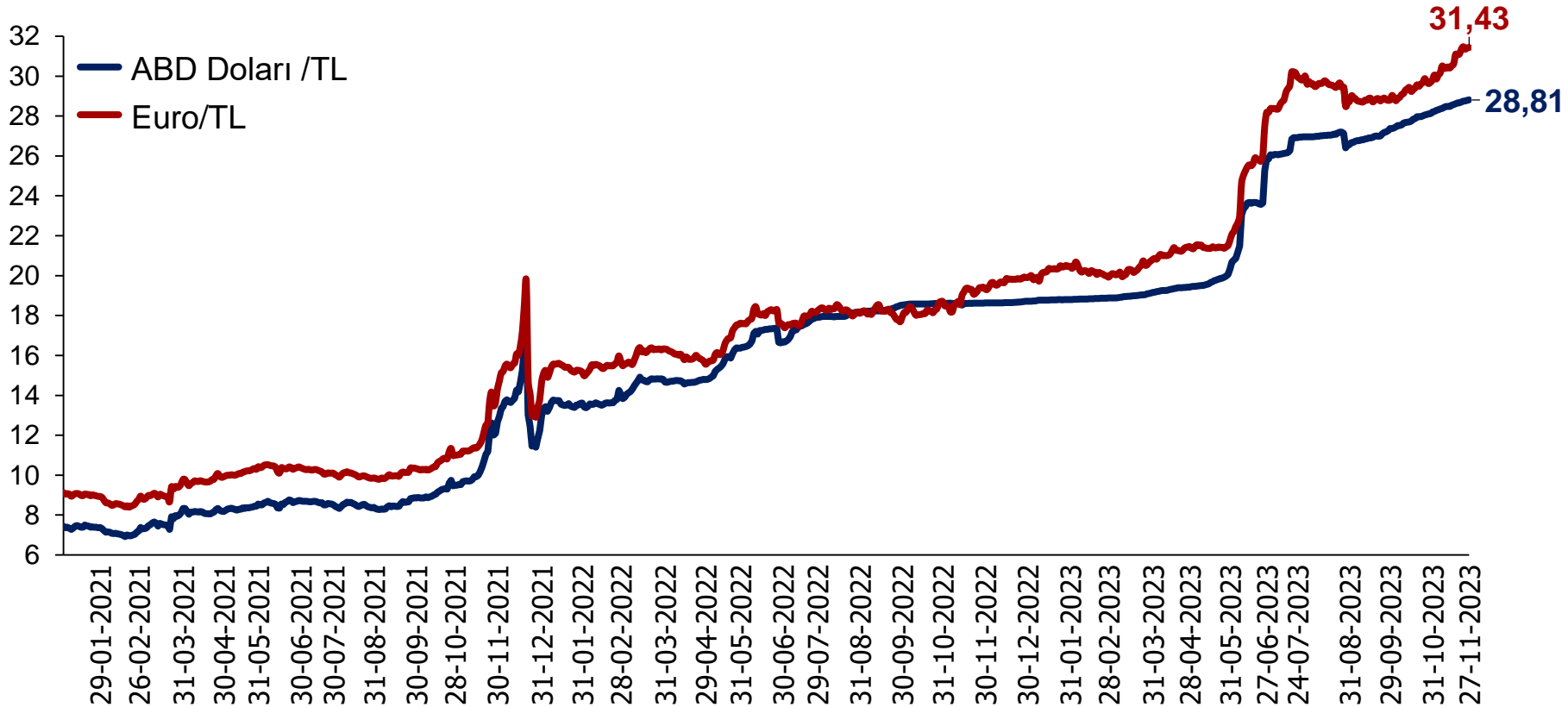
Kaynak: Reuters, TEPAV görselleştirme

* Tahvil ve benzeri yatırım enstrümanlarında borçlunun ödeyememe riskine karşı alacaklının hakkını garanti eden sigortadır.

Türk lirasında değer kaybı devam etmektedir.

Son bir ayda döviz kurundaki değişim ABD Doları/TL'de %2,5, Euro/TL'de ise %6,1'e ulaşmıştır.

Döviz kurları (günlük) 1 Ocak 2021 – 27 Kasım 2023

TCMB Piyasa Katılımcıları Anketi: Seçilmiş Göstergeler*

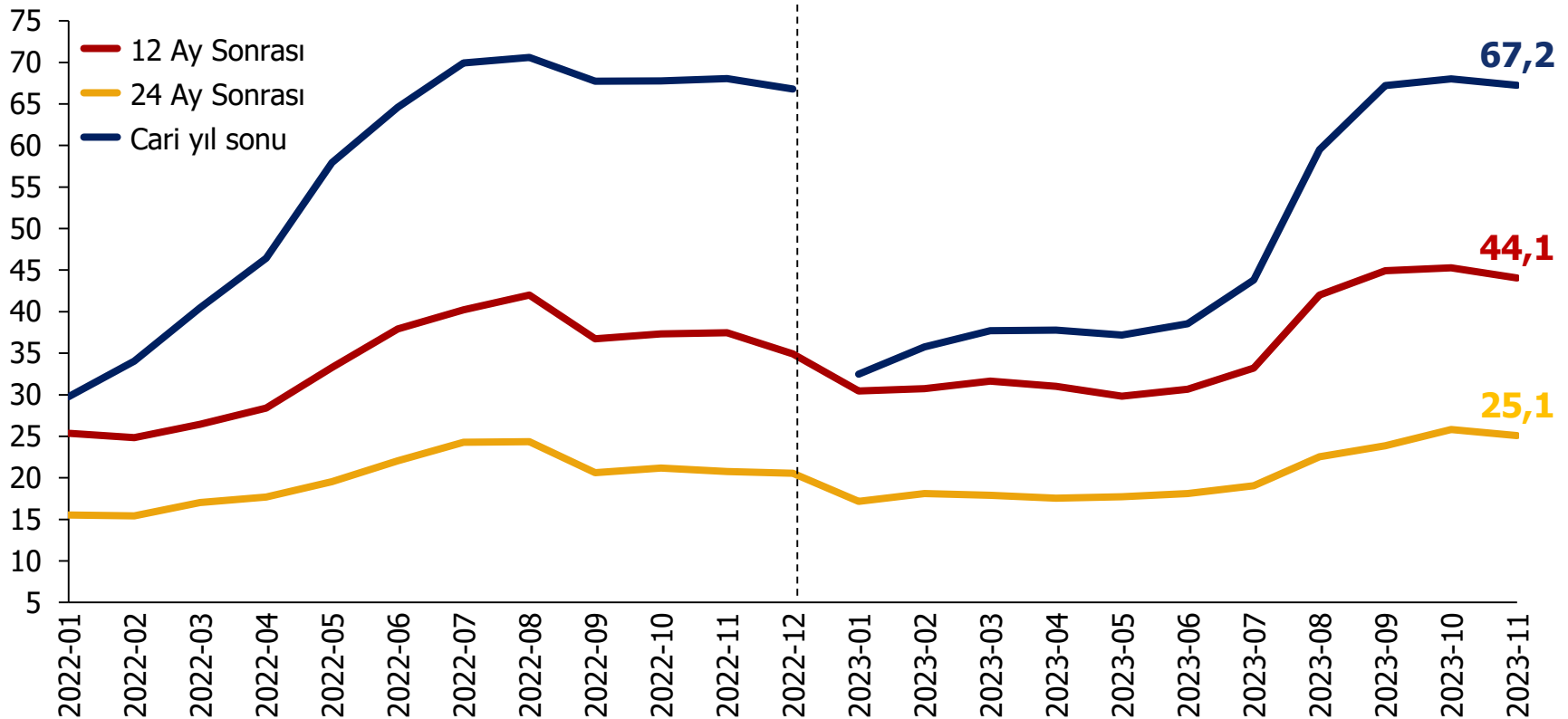
- Enflasyon beklentileri
  - Cari yıl sonu yıllık TÜFE beklentisi
  - 12 ay sonrasının yıllık TÜFE beklentisi
  - 24 ay sonrasının yıllık TÜFE beklentisi
- Döviz kuru beklentileri
  - Cari ay sonu ABD dolar kuru beklentisi
  - Cari yıl sonu ABD dolar kuru beklentisi
  - 12 ay sonrasının ABD dolar kuru beklentisi
- Büyüme beklentileri
  - Cari yılın yıllık GSYİH büyüme beklentisi
  - Gelecek yılın yıllık GSYİH büyüme beklentisi

* TCMB Piyasa Katılımcıları Anketi, 17 Kasım 2023 tarihinde yayımlanmıştır. İlgili tarihten sonraki gelişmeler beklentilere yansımamaktadır.

Kasım ayında 2023 yılı sonuna ilişkin tüketici enflasyonu beklentisi %67,2 ve 12 ay sonrası beklenti ise %44,1'dir.

Enflasyon beklentilerinde düşüş sınırlıdır.

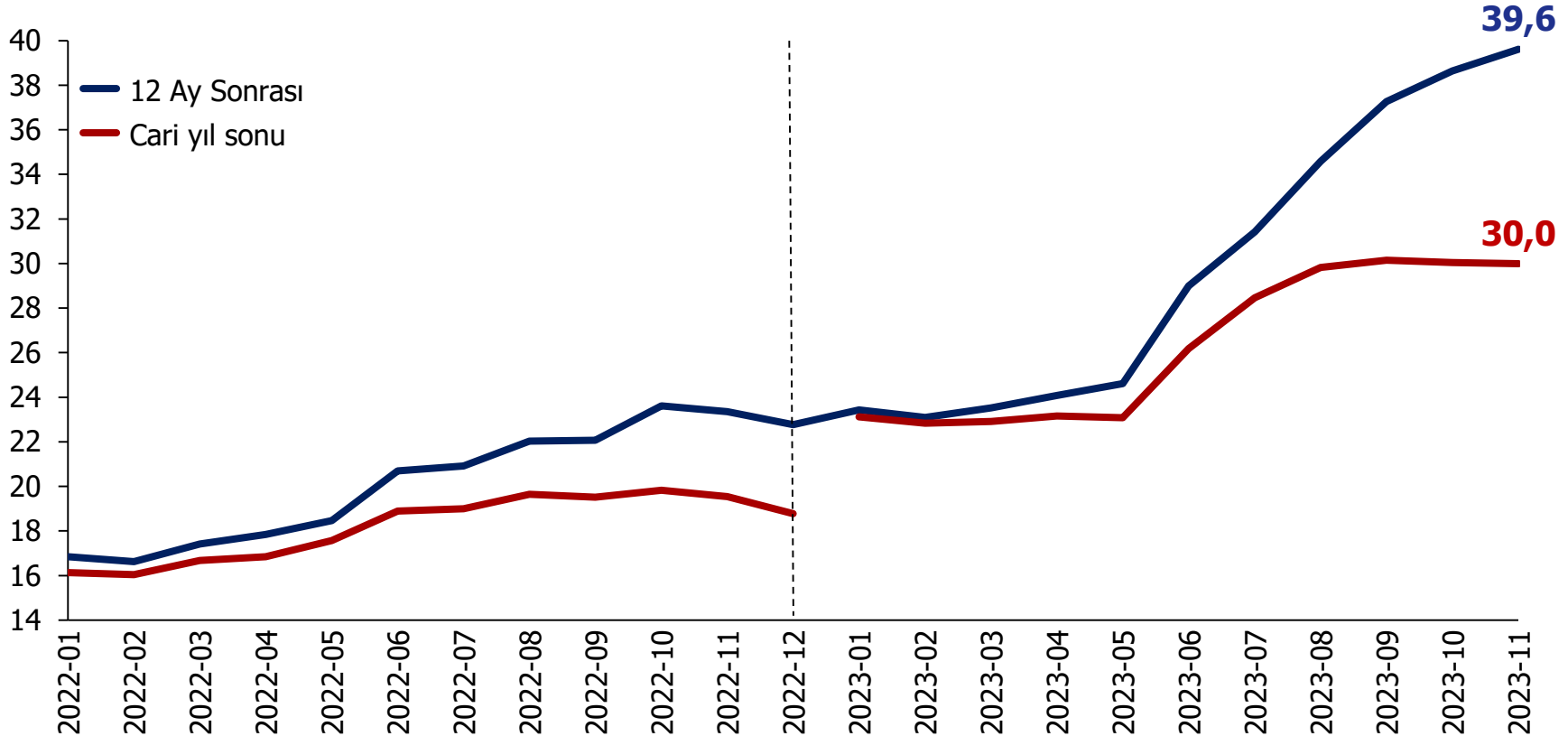
Yıllık TÜFE beklentileri (%) Ocak 2022 – Kasım 2023

Anket katılımcıları döviz kurunun (ABD doları/TL) yıl sonunda 30 TL olmasını beklemektedir.

12 ay sonrası beklenti ise 39,6 TL düzeyine revize edilmiştir.

Döviz kuru beklentileri (ABD doları/TL) Ocak 2022 – Kasım 2023

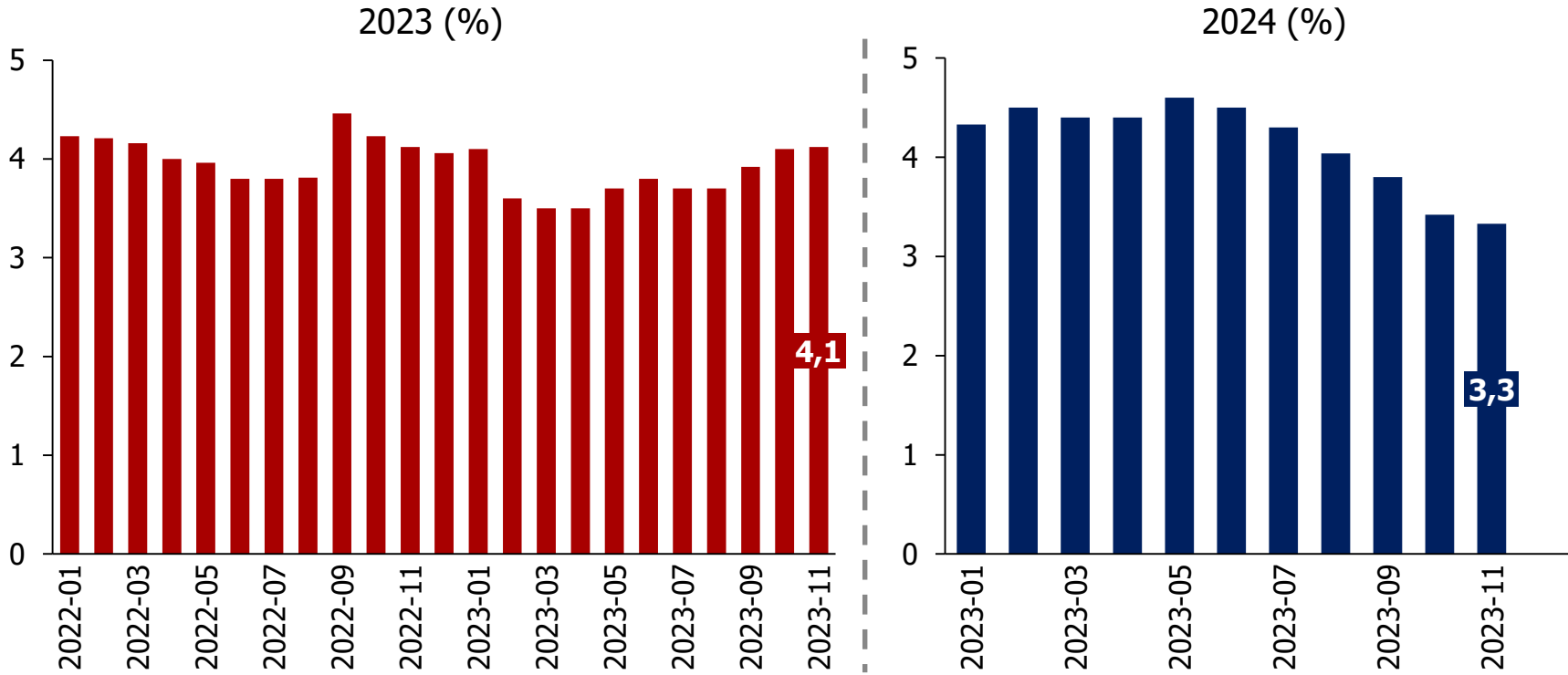

Kasım ayında piyasa katılımcılarının büyüme beklentisi %4,1'de sabit kalmıştır.

2024 yılı beklentisi ise %3,3'e gerilemiştir.

GSYİH Büyüme beklentileri (%) Ocak 2022 – Kasım 2023

Genel Değerlendirme -1

- 2023 yılı dördüncü çeyrek büyüme oranı yüzde 5,9 oranında gerçekleşmiş, eğilime dair göstergeler yavaşlamaya işaret etmiştir. Sanayi, inşaat ve finans sektörleri üretim tarafından büyümeyi yukarı çekerken, harcamalar tarafında da özel ve kamu tüketimi ile yatırım harcamaları büyümeye pozitif katkı vermiştir.
- 2023 yılının dördüncü çeyreğine ait ilk göstergeler ılımlı yavaşlama eğiliminin devamına işaret etmektedir. İç talep göstergelerinden perakende satış endeksindeki düşüşler gıda dışı ve otomotiv yakıtı alanlarında belirginleşmiş, sektörel güven endekslerindeki gerilemeler hizmet ve ticaret başta olmak üzere hızlanmıştır. Elektrik tüketimi dahil diğer öncü göstergeler de bu görünümü desteklemektedir.
- Cari açık, temelde ithalatın hız kesmesine bağlı olarak yıllık bazda Temmuz 2023'ten başlayarak düşüş eğilimine girmiştir. Bu eğilimin azalacak altın ve otomobil ithalatı nedeniyle devam edeceği öngörülmektedir. Finansman tarafında ise son dört ayda kaynağı henüz tespit edilemeyen sermaye girişleri 15,6 milyar dolara ulaşmıştır.
- İşsizlik oranı Aralık 2013'ten beri en düşük seviyelerinde olmakla beraber, istihdam oranı gerilemekte ve geniş tanımlı göstergelerde yüksek düzeyler korunmaktadır.
- Ekim ayında bütçe gelirlerinin giderlerine kıyasla önemli ölçüde artış göstermesine paralel olarak bütçe açığı geçen yılın aynı dönemine göre sınırlı bir artış göstermiştir. Vergi tahsilatındaki performans önceki aylarda olduğu gibi dolaylı vergilerden kaynaklanmıştır. Öte yandan Hazine'nin ilk on ayda 748 milyar TL net borçlanma yapmasıyla toplam borç stoku 6,3 trilyon TL'ye ulaşmıştır.

Genel Değerlendirme -2

- Mevduat ve kredi faiz oranları yükselmiş, kredi kullanımları önemli oranda hız kesmiştir. Kur Korumalı Mevduatlar (KKM) çözülmekte yabancı para mevduatlar yükselmektedir. Mevduat dolarizasyon oranı KKM'nin eğilimine bağlı olarak gerilemekle birlikte yüzde 60'ın üzerindeki yüksek düzeyini korumaktadır.
- Merkez Bankası Para Politikası Kurulu, Kasım ayında politika faizini 500 baz puan artırmış ve yüzde 40 seviyesine çıkarmıştır. Kararın gekekçesi enflasyonda yukarı yönlü baskılar ile risklerin devam etmesi ve 2024 yılında dezenflasyonun tahmin patikasına uyumu olarak açıklanmıştır. Ayrıca, parasal sıkılaştırma hızının yavaşlatılacağı ve sıkılaştırma adımlarının kısa bir zaman diliminde tamamlanacağı vurgulanmıştır.
- Ekim ayında manşet enflasyonda kısmi gerileme gözlenirken, ilk on ayın birikimli enflasyonu yüzde 55'e, çekirdek göstergede yıllık artış yüzde 69,8'e ulaşmıştır. Önümüzdeki döneme ilişkin yüksek enflasyon beklentileri ve tahminleri dikkate alındığında, para politikasındaki sıkılaştırma devam ederken fiyatlandırma davranışlarındaki bozulmanın ve başta hizmet enflasyonu olmak üzere enflasyondaki katılığın sürdüğü gözlenmektedir.

Kaynak Önerileri

- Enflasyon Raporu 2023 - IV (2 Kasım 2023)

<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Yayinlar/Raporlar/Enflasyon+Raporu/2023/Enflasyon+Raporu+2023+-+IV>

- Finansal İstikrar Raporu – Kasım 2023, Sayı 37

<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Yayinlar/Raporlar/Finansal+Istikrar+Raporu/2023/Sayi+37>

- TEPAV Ekonomik Görünüm Raporu – Eylül 2023, Sayı 1

https://www.tepav.org.tr/upload/mce/2023/bultenler/ekonomik_gorunum/2023c3_ekonomik_gorunum_raporu.pdf

- TEPAV Aylık Ekonomik Değerlendirme | Kasım 2023

https://www.tepav.org.tr/upload/files/1700554848-3.Aylik_Ekonomik_Degerlendirme_Kasim2023.pdf